

ทำไมพรรคเสรีประชาธิปไตยของญี่ปุ่น สามารถผูกขาดอำนาจปกครองไว้ได้ตลอด 37 ปี

ดร. ไชยวัฒน์ คำชู*

คำนำ

ลักษณะที่โดดเด่นประการหนึ่งของระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบรัฐสภาของญี่ปุ่นก็คือ การที่พรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party หรือ LDP) สามารถครองอำนาจบริหารประเทศได้อย่างไม่ขาดคอนับตั้งแต่พรรคได้ก่อตั้งขึ้น โดยการรวมตัวกันของพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยมของญี่ปุ่นในปี 1955 แม้ว่าสภาพที่พรรคเดียวสามารถครองอำนาจเป็นรัฐบาลอยู่ได้นาน จะมีให้เห็นอยู่บ้างในประเทศอื่นที่มีระบบพรรคการเมืองที่มีการแข่งขันกันในการเลือกตั้ง อย่างในประเทศสวีเดน (พรรค Social Democratic ครองอำนาจระหว่างปี 1932 ถึงปี 1976) ประเทศอินเดีย (พรรค Congress ครองอำนาจระหว่างปี 1947 ถึงปี 1977) ประเทศอิสราเอล (พรรค Israel Labor ครองอำนาจระหว่างปี 1948 ถึงปี 1977) และประเทศอิตาลี (พรรค Christian Democrats ครองเสียงข้างมากในคณะรัฐมนตรีเกือบตลอดยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง) แต่ก็ยังไม่เคยปรากฏว่ามีประเทศใดเหมือนญี่ปุ่นที่โอกาสล้มรัฐบาลของพรรคฝ่ายค้านแทบจะไม่มีเลย¹

ลักษณะการครองอำนาจอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันยาวนานของพรรค LDP ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของการเมืองระบบพรรคที่มีจะเรียกกันว่าระบบพรรคเด่นพรรคเดียว (predominant party system) และในปัจจุบันญี่ปุ่นเป็นเพียงประเทศเดียวในบรรดาประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่พรรคเดียวสามารถรักษาสถานภาพของความ เป็นพรรครัฐบาลไว้ได้เป็นเวลานานร่วม 37 ปี นับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1950 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้และวิเคราะห์สาเหตุหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกื้อกูลให้พรรค LDP สามารถครองอำนาจได้ตลอดช่วงกว่าสามทศวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วทางเศรษฐกิจ และสังคมของญี่ปุ่น อันได้แก่ (1) ความสามารถในการปรับนโยบายของพรรค LDP (2) การใช้ความได้เปรียบในฐานะที่เป็นรัฐบาล (3) คุณสมบัตินี้ที่มีความสามารถของผู้สมัครพรรค LDP (4) ความอ่อนแอและความแตกแยกของพรรคฝ่ายค้าน และ (5) ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้การนำของพรรค LDP

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(1) ความสามารถในการปรับนโยบาย ของพรรค LDP

คำอธิบายที่สำคัญประการหนึ่งที่ว่าทำไมพรรค LDP จึงสามารถครอบงำการเมืองญี่ปุ่นได้อย่างต่อเนื่องก็คือ ความสามารถในการปรับตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคมและเศรษฐกิจญี่ปุ่น เพื่อรักษาฐานะเหนือกว่าของพรรคคนให้คงอยู่ต่อไปไม่สิ้นสุด และในการทำเช่นนี้ยังผลให้มีมีการปรับเปลี่ยนอย่างสำคัญทางด้านนโยบายของพรรคและฐานเสียงในสังคม

แม้ว่าพรรค LDP จะประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงสองทศวรรษแรกของการครองอำนาจ และคนญี่ปุ่นพากันพึงพอใจกับนโยบายเศรษฐกิจดังกล่าวแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าพรรค LDP จะต้องได้รับประโยชน์จากการดำเนินนโยบายนี้เสมอไป สาเหตุประการหนึ่งคือ นโยบายนี้ทำให้ผู้คนพากันอพยพเข้าสู่ใจกลางเมือง และนครที่กำลังผงาดมากขึ้นทุกที ซึ่งเป็นเขตอยู่นอกเหนือเครือข่ายทางสังคมที่พรรค LDP เคยใช้เพื่อระดมเสียงสนับสนุน ยิ่งกว่านั้นเมื่อถึงปลายทศวรรษ 1960 การขยายตัวของอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วทำให้เกิดมลภาวะ ความแออัดคับแคบในเมืองใหญ่ ๆ และผลเสียทางสังคมอื่น ๆ นำมาซึ่งขบวนการเคลื่อนไหว ประท้วงของประชาชนในเขตเมืองใหญ่เป็นระลอก ๆ²

นับตั้งแต่ช่วงเข้าทศวรรษ 1970 สาธารณชนญี่ปุ่นต่างให้ความสนใจในคุณภาพชีวิตมากยิ่งขึ้น พร้อมกับมีความตระหนักอันใหม่เกิดขึ้นว่า ถ้าพึ่งการขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) อย่างเดียวนั้นไม่ไหวว่าจะเป็นเรื่องที่ตีเสมอ สภาพภาวะแวดล้อมเป็นพิษในกรุงโตเกียวรุนแรงถึงขั้นที่ไม่สามารถทนได้ต่อไป มินามามะตะ (Minamata) และ อิตะ-อิตะ (Itai-itai) กลายเป็นคำที่รู้จักกันดีทั่วโลกว่าหมายถึงโรคอันร้ายแรงที่เกิดจากภาวะแวดล้อมเป็นพิษ อากาศเป็นพิษในกรุงโตเกียวรุนแรงถึงขั้นที่โรงเรียนต้องยกเลิกชั่วโมง

การออกกำลังกายกลางแจ้ง เพราะกลัวว่าเด็กนักเรียนอาจจะหมดสติได้ และการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงอย่างไม่เลือกที่ในบริเวณที่มีประชากรอาศัยอย่างหนาแน่นได้ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็น “ที่ฝันร้ายของนักนิเวศวิทยา” นอกจากนี้ยังได้เริ่มมีการแสดงความห่วงใยว่าสังคมจะจัดการกับประชากรวัยชราที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วได้อย่างไร ปัญหาการดูแลสุขภาพ การจัดเงินบำนาญให้แก่คนสูงอายุและปัญหาทางสังคมอย่างอื่น ๆ ซึ่งได้ถูกเลื่อนการพิจารณาเรื่อย ๆ ในระหว่างที่รัฐบาลพรรค LDP มุ่งให้มี GNP เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่ถึงตอนนี้ปัญหาเหล่านี้ได้กลายมาเป็นประเด็นปัญหาการเมือง

ความไม่พอใจต่อรัฐบาลพรรค LDP และรัฐบาลท้องถิ่นแนวอนุรักษนิยม ทำให้ฝ่ายก้าวหน้าได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำราชการจังหวัดหลายคน (ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์หรือพรรคสังคมนิยม หรือจากทั้งสองพรรค) ในระยะที่ฝ่ายก้าวหน้ามีพลังสูงสุดในระดับท้องถิ่นปรากฏว่า ผู้ว่า และนายกเทศมนตรีของเมืองใหญ่หลายแห่งที่อยู่ในจังหวัดที่เป็นย่านอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ตามแนวฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ตั้งแต่โคเบะไปถึงโกเบ ส่วนแต่เป็นคนที่พรรคก้าวหน้าให้การสนับสนุนทั้งสิ้น และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ ในปี 1972 ก็ปรากฏว่าพรรค LDP ได้ที่นั่งน้อยที่สุดเท่าที่เคยเป็นมา ทำให้ฐานะความเป็นพรรคครองอำนาจต้องสั่นคลอนเป็นครั้งแรก³

เมื่อเผชิญกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์และได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งสภาผู้แทนฯ ลดน้อยลง พรรค LDP ได้ปรับนโยบายเพื่อจัดการกับปัญหาที่เร่งด่วนของประเทศและเป็นจุดอ่อนทางการเมืองของพรรค LDP ในช่วงตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 และตลอดทศวรรษ 1970 ซึ่งได้แก่ ปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาสวัสดิการทางสังคมที่ไม่พอเพียงและภาวะเงินเฟ้อ โดยการแก้ไขนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้ พรรค LDP หวังที่จะดึงเอากลุ่มผู้ออกเสียงที่ไม่พอใจให้หันมาสนับสนุนพรรคตนเพื่อสกัดความเสื่อมความ

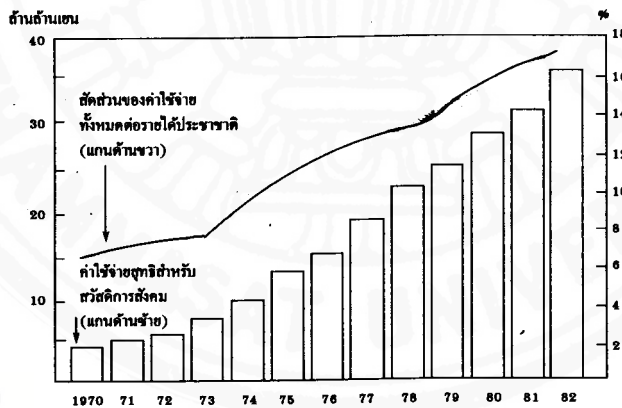
นิยมของประชาชนที่มีต่อพรรค⁴

เสียงวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษในระหว่างปี 1968 และ 1972 ได้เฟลาลง หลังจากทีรัฐบาลพรรค LDP ได้ออกกฎหมายควบคุมที่เข้มงวดและสามารถควบคุมระดับของก๊าซ จำพวกคาร์บอน โมโนไซด์ (Carbon monoxide) ซัลเฟอร์ ออกไซด์ (Sulfur oxide) และ ไนโตรเจน ออกไซด์ (Nitrogen oxide) ซึ่งมีพิษร้ายแรงต่อสิ่งที่มีชีวิต⁵ ถึงกลางทศวรรษ 1970 ญี่ปุ่นมีกฎหมายควบคุมมลภาวะที่เข้มงวดมากที่สุดในโลก ปัญหามลภาวะไม่ได้เป็นปัญหาทางด้านนโยบายสาธารณะที่พรรคฝ่ายค้านสามารถนำมาโจมตีพรรค LDP ได้อีกต่อไป

พรรค LDP สามารถตัดค้ำไม่ให้พรรคฝ่ายค้าน

ได้โจมตีว่ารัฐบาลไม่มีโครงการสวัสดิการทางสังคมที่พอเพียง โดยได้นำเอานโยบายและความคิดเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิการทางสังคมของพรรคฝ่ายค้านมาปรับให้เป็นนโยบายของพรรค และได้เพิ่มงบประมาณด้านสวัสดิการให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ (ดูรูปที่ 1) งบประมาณสำหรับสวัสดิการทางสังคมได้เพิ่มขึ้น 9 เท่าในช่วงระหว่างปี 1970 ถึงปี 1982 คือเพิ่มจากประมาณ 4 ล้านล้านเยน เป็นประมาณ 36 ล้านล้านเยน ถ้าคิดเป็นสัดส่วนของงบประมาณด้านนี้กับรายได้ของประเทศแล้ว ได้เพิ่มจากไม่ถึงร้อยละ 2 เป็นมากกว่าร้อยละ 16 หรือเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 8 เท่าตัว นอกจากนี้รัฐบาลพรรค LDP ยังได้ให้การดูแลรักษาสุขภาพฟรีสำหรับผู้ที่มีอายุเกิน 70 ปีอีกด้วย

รูปที่ 1 ค่าใช้จ่ายทั้งหมดสำหรับสวัสดิการทางสังคม, 1970-1982

ที่มา : Japan, Prime Minister's Office, Statistical Handbook of Japan (Tokyo, 1984), p. 121 อ้างใน Okimoto, Between MITI and the Market, p. 191.

ในปี 1973 รัฐบาลพรรค LDP ได้อนุมัติโครงการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม โครงการนี้มีเป้าหมายที่จะสร้างสังคมสวัสดิการ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พรรค LDP ได้จัดลำดับความสำคัญก่อนหลังใหม่ จากการเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นการเน้นด้านสวัสดิ-

การทางสังคม ในการเพิ่มงบประมาณสำหรับโครงการสวัสดิการทางสังคมได้ทำให้โครงการเบี้ยบำนาญของญี่ปุ่นอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับของประเทศประชาธิปไตยอุตสาหกรรมในโลกตะวันตก ทั้งในด้านจำนวนเงินและในด้านสัดส่วนของเบี้ยบำนาญประจำเดือนกับค่าจ้าง

แรงงานประจำเดือนโดยเฉลี่ย เมื่อถึงปี 1983 ญี่ปุ่นได้
 ล้ำหน้าประเทศเยอรมันตะวันตก (ตอนที่ยังไม่ได้รวม
 กับประเทศเยอรมันตะวันออกในปี 1990) ซึ่งถือว่าเป็น
 ประเทศหนึ่งที่มีความก้าวหน้าอย่างมากในเรื่องนี้
 การปรับปรุงโครงการสวัสดิการทางสังคมและสภาพแวด
 ล้อมอย่างขนานใหญ่นี้ ได้มีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตของ
 คนญี่ปุ่นอยู่ในระดับสูงพอ ๆ กัน หรือไม่ก็ดีกว่าประเทศ
 ในโลกตะวันตกหลายประเทศ อัตราการเป็นเจ้าของ
 บ้านของคนญี่ปุ่นอยู่ในระดับร้อยละ 60.4 ซึ่งเป็นอัตรา
 ที่สูงกว่าในประเทศยุโรปตะวันตก คนญี่ปุ่นโดยเฉลี่ยมี
 อายุยืนยาวที่สุดในโลก (ผู้ชายประมาณ 76.2 ปี ผู้หญิง
 ประมาณ 82.5 ปี)^๑

ในด้านการจัดการแก้ไขปัญหาภาวะเงินเฟ้อที่พุ่ง
 สูงขึ้น รัฐบาลพรรค LDP ก็ประสบความสำเร็จเช่นเดียว
 กันโดยสามารถควบคุมอัตราเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับที่ไม่
 สูงนัก นโยบายการคลังที่หละหลวมก่อนหน้าปี 1973
 ได้ทำให้อัตราเงินเฟ้อซึ่งเกิดจากวิกฤตการณ์น้ำมันในปี
 1973 สูงยิ่งขึ้นไปอีก แต่หลังจากที่รัฐบาลได้ใช้มาตรการ
 ควบคุมปริมาณเงินก่อนหน้าปี 1979 อันเป็นปีที่เกิด
 วิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ได้ช่วยบรรเทาผลกระทบ
 ของวิกฤตการณ์ในครั้งนั้น นับตั้งแต่กลางทศวรรษ
 1970 ญี่ปุ่นมีอัตราเงินเฟ้อที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบ
 เทียบกับประเทศอุตสาหกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้ส่วนใหญ่แล้ว
 เป็นเพราะการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในระดับมหภาค
 (macroeconomic management) ที่มีประสิทธิภาพ
 ของพรรครัฐบาล รวมทั้งการที่ค่าของเงินเยนได้เพิ่ม
 สูงขึ้น

การที่รัฐบาลพรรค LDP ได้ริเริ่มนโยบายสา
 ธารณะใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศดังกล่าว ไม่
 เพียงแต่ทำให้พรรค LDP สามารถรอดพ้นจากวิกฤต
 การณ์เท่านั้น แต่ยังได้รับเครดิตสำหรับการปรับนโยบาย
 เป็นการแสดงตนเองว่าเป็นผู้สร้างยุคใหม่ของรัฐสวัสดิ
 การและสภาพแวดล้อมที่สะอาด การดำเนินนโยบาย
 อย่างที่นักวิชาการทางด้านประเทศญี่ปุ่นผู้หนึ่งเรียกว่า
 เป็น “ความอนุรักษ์นิยมที่สร้างสรรค์” (creative

conservatism)⁷ ยังผลให้พรรค LDP ได้รับผลตอบแทนอย่างงดงามโดยที่สามารถขยายแควดวงของกลุ่มผู้
 สนับสนุนพรรคคนให้กว้างขวางออกไป ผลของการ
 สำรวจความคิดเห็นได้แสดงว่า พรรค LDP สามารถดึง
 เอากลุ่มบุคคลที่เคยห่างเหินหรือไม่ก็เป็นปรปักษ์ต่อ
 พรรค ให้หันมาสนับสนุนพรรคของตนได้ อย่างเช่น
 บรรดาผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองใหญ่ ผู้ใช้แรงงานที่มีการ
 ศึกษาในระดับต่ำ บุคคลที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว กลุ่มบุคคล
 เหล่านี้เคยรู้สึกมีความไม่พอใจนโยบายของรัฐบาลพรรค
 LDP และอยู่นอกแควดวงของผู้สนับสนุนพรรค LDP
 พรรค LDP จึงมีฐานคะแนนเสียงสนับสนุนที่กว้าง
 ขวางมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ไม่ใช่จำกัดอยู่เฉพาะที่กลุ่ม
 ชวนา และกลุ่มธุรกิจเท่านั้น แต่ได้กลายเป็นพรรคที่
 สามารถรวบรวมความสนับสนุนจากกลุ่มบุคคลเกือบทุก
 สาขาอาชีพ เพศ และวัย ดังที่เรียกกันในภาษาอังกฤษ
 ว่าเป็น “catchall party” กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ
 ความสามารถในการปรับนโยบายของพรรค LDP ต่อ
 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการแก้ไข
 ปัญหาที่สร้างความไม่พอใจให้กับผู้ออกเสียงเลือกตั้ง
 ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้พรรคสร้างรักษาและขยาย
 ฐานสนับสนุนของพรรค และยึดความยาวนานของการ
 ครองอำนาจของตน^๘

อย่างไรก็ตาม กลุ่มสนับสนุนใหม่ของพรรค LDP
 นี้ จะให้การสนับสนุนพรรค LDP ในการลงคะแนน
 เสียงเลือกตั้งหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่า ในขณะที่นั้นพวก
 เขาพอใจนโยบายหรือพฤติกรรมทางการเมืองหรือไม่
 การให้การสนับสนุนพรรค LDP ของพวกนี้มักจะอยู่ใน
 ลักษณะ “ลอยตัว” หรือวางเฉย และการแสดงตัวเป็น
 พวกเดียวกับพรรค รวมทั้งการไปลงคะแนนเสียงให้
 พรรค มักจะมีระดับต่ำกว่ากลุ่มผู้สนับสนุนพรรคดั้งเดิม
 อย่างเช่นกลุ่มชวนาหรือกลุ่มธุรกิจ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้
 ความสามารถในการรักษาเสียงข้างมากในสภาผู้แทนฯ
 ของพรรค LDP มีความไม่แน่นอนและคาดการณ์ได้
 ยากขึ้นกว่าแต่ก่อน

(2) การใช้ความได้เปรียบในฐานะที่เป็นรัฐบาล

พรรค LDP ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทุกด้านที่มีอยู่ในฐานะที่เป็นพรรครัฐบาลเพื่อการครองอำนาจอย่างไม่สิ้นสุด ในบรรดาทรัพยากรเหล่านี้ งบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลที่พรรค LDP มีอำนาจควบคุมสูงสุดเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด พรรค LDP ได้ใช้งบประมาณของรัฐบาลไปในทางที่ให้ประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สนับสนุนพรรค สามารถอยู่รอดเป็นรัฐบาลมาได้ด้วยการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์กับผู้สนับสนุนพรรค⁹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนหน้าทศวรรษ 1980

ในช่วงประมาณ 3 ทศวรรษแรกของการครองอำนาจ พรรค LDP ดำเนินนโยบายที่เอื้อต่อผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจและชาวนา ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้เป็นแหล่งสนับสนุนทั้งด้านการเงินและคะแนนเสียงที่สำคัญของพรรค LDP ภายใต้คำขวัญของรัฐบาลที่ว่า “ถ้าไม่ส่งออกก็ต้องอดตาย” (export or die) นโยบายพาณิชย์นิยม (mercantilism) และโปรธุรกิจที่ดำเนินเรื่อยมาจนถึงปลาย 1960 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วเพื่อไล่ตามประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกให้ทัน รัฐบาลพรรค LDP ได้ให้เงินอุดหนุน ค่าเงินอุดหนุน และผ่อนผันเรื่องภาษีให้กับธุรกิจอุตสาหกรรมที่รัฐบาลต้องการส่งเสริม ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมหนักต่าง ๆ และบริษัทที่เน้นเรื่องการส่งออก มาตรการเหล่านี้เสริมด้วยการตั้งข้อกีดกันสินค้าเข้า ซึ่งเป็นสินค้าที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศญี่ปุ่น การควบคุมสินค้าเข้านอกจากจะช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศและกระตุ้นการผลิตแล้ว ยังช่วยปกป้องอุตสาหกรรม “เกิดใหม่” (infant industry) ภายในประเทศที่มีอนาคตโดยไม่ต้องกังวลเรื่องการแข่งขันจากต่างประเทศ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือปกป้องตลาดภายในประเทศซึ่งสามารถคุ้มกันอุตสาหกรรมเกิดใหม่ และเปิดให้มีการสะสมทุนเพื่อให้มีเงินอุดหนุนสำหรับประกอบกิจการในต่างประเทศอย่างจริงจัง

จึง และการลงทุนในระยะยาว

รัฐบาล พรรค LDP เสริมโครงการพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมดังกล่าวเหล่านี้ด้วยการสร้างงานก่อสร้างสาธารณะขนาดใหญ่ และโครงการสื่อสารและโทรคมนาคม เพื่อปรุกรากฐานสำหรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ พรรค LDP ได้ประโยชน์ทางการเมืองอย่างมหาศาลจากโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งพรรคได้ใช้เพื่อรักษาหรือเพิ่มอิทธิพลของตนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งยังได้เงินบริจาคจากบริษัทหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างสาธารณะ¹⁰ การให้สัญญาก่อสร้าง และนโยบายให้มีการรวมตัวกันของบริษัทธุรกิจเพื่อป้องกันไม่ให้มี “การแข่งขันที่มากเกินไป” เป็นการดำเนินนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มธุรกิจอย่างเห็นได้ชัด

ขณะเดียวกันพรรค LDP ก็มีนโยบายส่งเสริมผลประโยชน์ของกลุ่มที่สนับสนุนตนในเขตชนบท รัฐบาลพรรค LDP ได้ให้เงินอุดหนุนแก่เกษตรกรด้วยเงินจำนวนมาก รวมทั้งเงินช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากนี้ชาวนายังไม่ต้องแบกรับภาระภาษีมากนัก ไม่ต้องกลัวว่าสินค้าเกษตรกรรมที่มีราคาถูกกว่าจากต่างประเทศ จะเข้ามาขายแข่งกับสินค้าเกษตรกรรมภายในประเทศ ทั้งนี้เพราะรัฐบาลมีนโยบายปกป้องตลาดสินค้าเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว รัฐบาลพรรค LDP ได้พยุงราคาข้าวให้อยู่ในระดับสูงสำหรับผู้ผลิต บทบาทของรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวนี้ มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลในขณะนั้นได้ประกาศกฎหมายควบคุมอาหารปี 1942 (Staple Food Control Act of 1942) และได้ใช้ติดต่อกันมา จนถึงช่วงหลังสงคราม กฎหมายนี้ให้อำนาจรัฐบาลเป็นผู้กำหนดราคาข้าวทั้งเมื่อซื้อจากชาวนา และเมื่อขายให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งกระทำผ่านผู้ดำเนินการซื้อขายที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ ในช่วงต้น ๆ ของยุคหลังสงคราม ระบบนี้ทำให้รัฐบาลสามารถจัดระเบียบตลาดข้าวได้พอสมควร ซึ่งในขณะนั้น อุปสงค์ต่อข้าวสูงกว่าอุปทานมาก แต่เมื่อญี่ปุ่นได้ฟื้นฟูตนเองจนหลุดพ้นจากความหายนะของ

สงครามและเริ่มก้าวเข้าสู่ความรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ระบบควบคุมราคาข้าวนี้ก็ถูกใช้ไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่น การสนับสนุนให้ราคาข้าวอยู่ในระดับสูงเพื่อผู้ผลิตได้กลายเป็นกลเม็ดสำคัญของพรรค LDP ใช้สำหรับตอบแทนการสนับสนุนของชาวชนบท นโยบายประกันราคาข้าวเพื่อรักษารายได้ของชาวนาให้มีเสถียรภาพนี้ทำให้ราคาข้าวเพิ่มขึ้นเท่าตัวในช่วงระหว่างปี 1960 และ 1968 ต่อมาก็เพิ่มอีกเป็นเท่าตัวในระหว่างปี 1970 และ 1977¹¹ เมื่อถึงทศวรรษ 1980 ราคาข้าวญี่ปุ่นมีราคาสูงที่สุดในโลกแพงกว่าข้าวที่ผลิตในสหรัฐฯ หรือในเอเชียประมาณ 6-7 เท่าตัว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลพรรค LDP จะได้ปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ของชาวนาแล้วก็ตาม

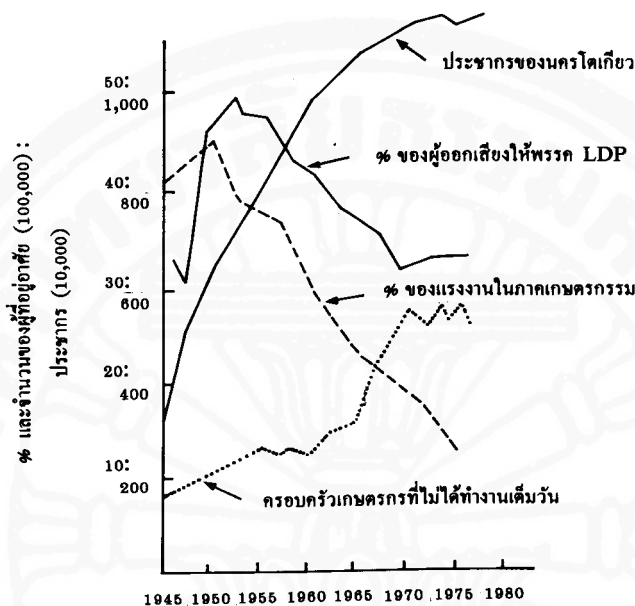
แต่การพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมและการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้จำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรมลดลงไปเรื่อย ๆ (ดูตารางที่ 1) อันเป็นการทำลายฐานเสียงดั้งเดิมของพรรคให้หุ้ร่อนลงไปด้วยคะแนนเสียงสนับสนุนของพรรค LDP ตกต่ำลงเรื่อย ๆ เป็นเส้นขนานกับการหดตัวของจำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรม ในขณะที่แนวโน้มของการขยายตัวของเมืองแสดงทิศทางไปในทางตรงกันข้าม ดังจะเห็นได้จากการเติบโตของจำนวนประชากรในกรุงโตเกียว จนกระทั่งถึงปลายทศวรรษ 1970 ที่ความคดต่ำลงของคะแนนสนับสนุนพรรค LDP ถึงได้หยุดลง และรักษาระดับคงตัวไว้ได้ (ดูรูปที่ 2)

ตารางที่ 1 ส่วนประกอบของแรงงานในเศรษฐกิจภาคต่าง ๆ ในเขตทั่วประเทศ ระหว่างปี 1970-1980 (ร้อยละ)

ปี	ภาคปฐมภูมิ	ภาคทุติยภูมิ	ภาคตติยภูมิ
1970	19.3	34.1	46.6
1975	13.9	34.2	51.9
1980	10.9	33.5	55.6

ที่มา : Keizai Kikakucho, Kokumin Seikatsu Hakusho (Tokyo: Keizai Kikakucho, 1982) อ้างใน Curtis, The Japanese Way of Politics, p. 52.

รูปที่ 2 จำนวนผู้ออกเสียงให้พรรค LDP ประชากรในนครโตเกียว และแรงงานในภาคเกษตรกรรม, 1945-1980

หมายเหตุ : ตัวเลขในแกนแนวดิ่งแถวแรก แสดงถึง % หรือจำนวนครัวเรือน คิดเป็นหน่วยละ 100,000 แถวสองแสดงถึงจำนวนประชากรคิดเป็นหน่วยละ 10,000

ที่มา : Ishikawa Masumi, Sengo Seiji Kozoshi (Tokyo: Nihon Hyoronsha, 1978), p. 112 อ้างใน Okimoto, *Between MITI and the Market*, p. 189.

นี้แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ได้กระทบกระเทือนฐานเสียงสนับสนุนของพรรค LDP ซึ่งสะท้อนให้เห็นชัดที่สุดจากการลดจำนวนลงของประชากรในภาคเกษตรกรรม ด้วยเหตุนี้พรรค LDP จึงไม่สามารถที่จะดำเนินนโยบายส่งเสริมผลประโยชน์แต่เฉพาะกลุ่มชาวนาเท่านั้น

เพื่อหยุดยั้งความตกลงของคะแนนนิยม พรรค LDP ได้หาทางไม่ให้กลุ่มที่เคยเป็นฐานเสียงสนับสนุนคนดีห่างจากพรรค เครื่องมือสำคัญที่รัฐบาลพรรค LDP ใช้ก็คือการเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านก่อสร้างงานสาธารณะให้กับกลุ่มที่เป็นเป้าหมายทางการเมืองของพรรค วิธีการนี้บังเอิญสอดคล้องกับสถานการณ์ทาง

เศรษฐกิจของประเทศในช่วงทศวรรษ 1970 ที่จำเป็นต้องมีการใช้จ่ายของรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น

ผลกระทบของวิกฤตการณ์น้ำมันในปี 1973-74 ต่อเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การลงทุนโดยภาคเอกชนได้ลดลงอย่างฮวบฮาบ มีการออมทรัพย์มากเกินกว่าความต้องการที่จะลงทุนทางธุรกิจ การที่มีออมทรัพย์มากเกินกว่านี้ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาดำเนินบทบาทแทรกแซงมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอย (recession) อย่างรุนแรง รัฐบาลพรรค LDP หันไปใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยการเพิ่มงบประมาณทางด้านงานก่อสร้างสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสั่งคม

อย่างเช่น ถนน โรงเรียน สะพาน พืชภัณฑ์ และ ศูนย์กลางชุมชนในเขตท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น นโยบายดังกล่าวนี้ช่วยให้รัฐบาลสามารถดูแลการออมทรัพย์ที่มากเกินไปของประเทศไปอัดฉีดเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจด้วยเงินจำนวนมาก งบประมาณค่าใช้จ่ายด้านสาธารณะได้เพิ่มจาก 8 ล้านล้านเยนในปี 1970 เป็น 20 ล้านล้านเยนในปี 1975 และเป็น 50 ล้านล้านเยนในปี 1984 หรือเพิ่มขึ้นถึง 6 เท่าตัวในช่วง 15 ปี กลุ่มบุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากงบประมาณเหล่านี้ ก็ได้แก่ พวกบริษัทก่อสร้าง บริษัทเงินทุนประจำท้องถิ่น เกษตรกร และ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

งบประมาณที่จัดสรรสำหรับงานก่อสร้างสาธารณะซึ่งให้ประโยชน์กับกลุ่มที่สนับสนุนพรรค LDP ดังเดิมอย่างเช่น พวกนักพัฒนาท้องถิ่น บริษัทก่อสร้าง อุตสาหกรรมซีเมนต์ ธุรกิจค้าไม้ และบริษัทเครื่องผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้นจาก 1.4 ล้านล้านเยนในปี 1970 เป็น 7.2 ล้านล้านเยน ในปี 1982 งบประมาณสำหรับบริษัทเงินทุนท้องถิ่นเพิ่มจาก 1.7 ล้านล้านเยนในปี 1970 เป็น 9 ล้านล้านเยน ในปี 1982 และงบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับการควบคุมเครื่องบริโภค เพิ่มจาก 488 พันล้านเยนในปี 1970 เป็น 1 ล้านล้านเยนในปี 1980 แต่ลดลงเหลือ 917 พันล้านเยนในปี 1983 การเพิ่มงบประมาณด้านสาธารณะอย่างมหาศาลเช่นนี้มีผลเท่ากับเป็นการตอบแทนกลุ่มที่สนับสนุนและภักดีต่อพรรค LDP (แสดงออกโดยการลงคะแนนเสียงและบริจาคเงินให้กับพรรค) มาโดยตลอด แต่เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากอัตราดอกเบี้ยสูงของเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลง และจากการแข่งขันจากต่างประเทศ

นอกจากจะพยายามรักษากลุ่มสนับสนุนดั้งเดิมของตนแล้ว พรรค LDP ยังได้พยายามรวบรวมเอา กลุ่มอื่น ๆ ในสังคมที่อยู่นอกวงสนับสนุนของพรรคหรือกลุ่มยังไม่ได้เข้าร่วมสนับสนุนพรรคอย่างมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นเป้าหมายของพรรค LDP และเคยโอบอุ้มกันมา แต่กำลังจะตีจากไปหาพรรคฝ่ายค้านอันเนื่องจากเหตุผลทางธุรกิจ

กลุ่มผลประโยชน์ที่ว่านี้ ได้แก่ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (chusho kigyō) ซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจที่สำคัญยิ่งของเศรษฐกิจญี่ปุ่น และเป็นปัจจัยสำคัญในเวลาที่มีการเลือกตั้ง เนื่องจากกลุ่มธุรกิจดังกล่าวนี้มีสมาชิกร่วม 18 ล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าจำนวนสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร (agricultural cooperative หรือ Nokyo) อันทรงอิทธิพลของญี่ปุ่น ตอนปลายทศวรรษ 1980 พรรค LDP เริ่มรู้สึกกังวลเมื่อเห็นว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกำลังมุ่งไปหาพรรคคอมมิวนิสต์ ในขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้ขยายตัวเข้ามาในธุรกิจเหล่านี้โดยผ่านองค์กรหอการค้าประชาชน (The People's Chamber of Commerce หรือเรียกย่อ ๆ ว่า Minsho) ในขณะที่ธุรกิจเหล่านี้กำลังเผชิญกับความยากลำบากทางเศรษฐกิจ

เพื่อทดแทนความเสียเปรียบในการประกอบการของธุรกิจขนาดย่อม และที่สำคัญกว่านั้น เพื่อเป็นหลักประกันว่า พรรคของตนจะไม่สูญเสียกลุ่มที่ใหญ่และมีความสำคัญทางการเมืองให้กับพรรคคอมมิวนิสต์ รัฐบาลพรรค LDP ได้ดำเนินการอย่างแข็งขันเพื่อช่วยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อนำเอากลุ่มที่เคยสนับสนุนพรรคเหล่านี้กลับเข้ามาเป็นฐานคะแนนเสียงของพรรคต่อไป รัฐบาลพรรค LDP ได้ออกข้อผ่อนผันทางภาษี และทำเป็นไม่รู้เห็นกับการหลีกเลี่ยงภาษีขนาดใหญ่ของธุรกิจเหล่านี้ แถมยังให้เงินกู้พิเศษอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 โดยไม่ต้องมีทรัพย์สินค้ำประกัน จำนวนเงินกู้ทั้งหมดที่ให้กับธุรกิจขนาดย่อมได้พุ่งสูงขึ้นอย่างพรวดพราดจาก 30 พันล้านเยนในปี 1973 เป็น 510 พันล้านเยนในปี 1980 ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 17 เท่าตัวในขณะเดียวกัน รัฐบาลพรรค LDP ยังได้ให้เงินอุดหนุนแก่เจ้าของร้านและเจ้าของโรงงานขนาดย่อม งบประมาณที่จัดสรรสำหรับธุรกิจขนาดย่อมได้เพิ่มจาก 50 พันล้านเยนในปี 1970 เป็น 235 พันล้านเยนในปี 1983¹²

นอกจากนี้ ในปี 1974 รัฐบาลพรรค LDP ยังได้ออกกฎหมายควบคุมการเปิดกิจการซุเปอร์มาร์เกต

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแข่งขันกับร้านค้าของขนาดย่อม การเปิดร้านค้าของที่มีเนื้อที่พื้นที่ใหญ่กว่า 1.5 พัน ตารางเมตร จะต้องได้รับการอนุมัติจากเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นนั้น และในปี 1977 ก็ได้ออกกฎหมายสหกรณ์ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Size Business Cooperative Law) ซึ่งเปิดโอกาสให้ ธุรกิจขนาดย่อมสามารถอุทธรณ์หน่วยงานของรัฐบาล ให้จำกัดขอบเขตการประกอบกิจการของธุรกิจขนาดใหญ่ได้ และในปี 1978-79 ก็ได้เพิ่มเติมข้อบังคับที่ให้อำนาจกับสภาหอการค้าและอุตสาหกรรม (Chambers of Commerce and Industry หรือ CCI) ของท้องถิ่นในการตัดสินใจว่าจะอนุมัติหรือไม่อนุมัติให้เปิด ชุปเปอร์มาร์เกต มาตรการนี้ได้ควบคุมการขยายตัวของร้านค้าของขนาดใหญ่ และเมื่อถึงปี 1980 ข้อบังคับดังกล่าวนี้มีผลทำให้หยุดการเติบโตของการขยายสาขาของชุปเปอร์มาร์เกต ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อเจ้าของกิจการขนาดย่อมจำนวนมาก¹³

ด้วยการดำเนินนโยบายปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ของกลุ่มที่ให้ความสนับสนุนพรรค โดยวิธีการนำเอาเงินงบประมาณของรัฐบาลมาใช้ (pork barreling approach) ไม่ว่าจะเป็นการให้เงินอุดหนุน การอนุมัติสัญญาให้สร้างงานสาธารณะ การผ่อนผันภาษี การจัดซื้ออุปกรณ์และพัสดุของรัฐบาล รวมทั้งการปกป้องการแข่งขันจากต่างประเทศและการออกกฎหมายที่เป็นคุณประโยชน์ต่อกลุ่มที่สนับสนุนพรรค LDP ในภาคเศรษฐกิจที่อาศัยแรงงานมาก (laborintensive sector) อย่างเช่น ชาวนา ชาวประมง บริษัทก่อสร้างในท้องถิ่น ผู้จัดการจำหน่ายและผู้ขายปลีกขนาดย่อมต่างก็ได้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการแบ่งปันรายได้นี้ในขณะที่เศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้ขยายตัว ผลที่เกิดขึ้นคือช่องว่างระหว่างเมืองและชนบทแคบลงจนไม่เคยเป็นปัญหาหาคูคามต่อเสถียรภาพทางสังคมและทางการเมือง

กลยุทธ์ที่รัฐบาลพรรค LDP ใช้เพื่อปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ของกลุ่มที่เป็นเป้าหมายทางการ

เมืองของพรรคแสดงให้เห็นว่า พรรค LDP ได้ฉกฉวยประโยชน์จากความเป็นรัฐบาลอย่างเต็มที่ โดยการแจกจ่ายผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้กับกลุ่มสนับสนุนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเลือกตั้ง

มองในแง่เศรษฐกิจระบบตลาดแล้ว การที่รัฐบาลปกป้องและให้เงินอุดหนุน ตลอดจนตนเองงบประมาณไปจัดสรรให้กับภาคเศรษฐกิจที่ไม่มีประสิทธิภาพ อาจจะดูว่าเป็นการไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากทรัพยากรด้านเงินทุนที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้สามารถนำไปใช้ในทางที่จะก่อให้เกิดผลิตผลที่ดีกว่านี้ แต่ถ้ามองในแง่การเมืองและสังคมแล้ว ผู้นำของพรรค LDP สามารถอ้างได้ว่าค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นเสมือนการลงทุนทางสวัสดิการทางสังคม เป็นการแบ่งรับภาระทางเศรษฐกิจร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งช่วยส่งเสริมวัตถุประสงค์หลายประการ คือ (1) ช่วยกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาคที่ห่างไกลของประเทศซึ่งยังไม่ได้รับส่วนแบ่งจากการขยายตัวของผลผลิตทางอุตสาหกรรม (2) ช่วยธุรกิจขนาดย่อมให้สามารถลดความเสียหายเพราะความที่เป็นธุรกิจขนาดย่อมและต้องประกอบกิจการที่อยู่นอกกระแสธุรกิจที่สำคัญของประเทศ (3) เป็นการทำหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องรับผิดชอบต่อการส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และ (4) ช่วยรักษาสถานภาพเดิมให้มีเสถียรภาพและผืนดินโครงสร้างของการครอบงำทางการเมืองของพรรค LDP ให้เข้มแข็งขึ้น¹⁴

(3) คุณสมบัติที่มีความสามารถของผู้สมัครพรรค LDP

พรรค LDP เป็นที่รวมของผู้ที่เคยผ่านประสบการณ์ด้านการบริหารประเทศเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 2 ที่แสดงว่าในบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนที่สังกัดพรรค LDP ทั้งหมดนับตั้งแต่ปี 1955 ถึงปี 1983 ผู้ที่เคยเป็นข้าราชการระดับสูงมาก่อนมีจำนวนถึงร้อยละ 21 ซึ่งเป็นจำนวนที่มากเป็นอันดับสองรองจากสมาชิกสภาผู้แทนฯ ของพรรคที่เคยเป็นนักการ

เมืองระดับท้องถิ่นมาก่อน (คือนักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลและสภาจังหวัด) แม้ว่าอัตราส่วนจะมีขึ้นมีลงบ้างในช่วงหลังปี 1983 แต่แนวโน้ม

ระยะยาวนั้นมีความคงเส้นคงวา คือประมาณ 1 ใน 4 ของสมาชิกรัฐสภาสังกัดพรรค LDP มาจากอดีตข้าราชการชั้นสูง¹⁵

ตารางที่ 2 ภูมิหลังอาชีพสมาชิกสภาผู้แทนฯ, 1955-1983

(%)

	LDP	SDPJ	Komeito	DSP	JCP
N	732	362	98	90	90
จบมหาวิทยาลัย	74%	44%	49%	59%	54%
มหาวิทยาลัยโตเกียว	29	10	2	13	20
นักการเมืองท้องถิ่น	26	26	46	33	14
ข้าราชการระดับสูง	21	2	1	3	0
นักธุรกิจ	15	3	0	4	1
เลขานุการนักการเมือง	11	1	2	4	0
นักกฎหมาย	4	3	2	5	21
เจ้าหน้าที่พรรค	1	14	32	10	34
เจ้าหน้าที่สหภาพแรงงาน	0	37	1	27	10

หมายเหตุ : N หมายถึง จำนวน สส. ทั้งหมดของแต่ละพรรคที่เคยได้รับเลือกตั้ง นับตั้งแต่พรรคของตนได้ก่อตั้งขึ้น ปี 1955 สำหรับพรรค LDP และพรรค SDPJ ปี 1967 สำหรับพรรคโคเม ปี 1960 สำหรับพรรค DSP และปี 1946 สำหรับพรรค JCP

นักการเมืองท้องถิ่น หมายถึง นักการเมืองที่เคยได้รับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอดีตสมาชิกสภาจังหวัด

ข้าราชการระดับสูง หมายถึง อดีตข้าราชการระดับอาวุโสในกระทรวงและทบวงต่าง ๆ ของรัฐบาล

ที่มา : ปรับปรุงจาก Okimoto, *Between MITI and the Market*, p. 217.

ข้าราชการที่ออกจากราชการและตัดสินใจเล่นการเมืองเกือบทุกคนได้ลงสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค LDP โดยไม่ค่อยมีใครสนใจที่จะสมัครในนามของพรรคฝ่ายค้าน สมาชิกสภาผู้แทนฯ ที่มีพื้นเพมาจากข้าราชการของพรรคสังคมนิยม (Social Democratic Party of Japan หรือ SDPJ)¹⁶ พรรคโคเม (Komeito) และพรรคประชาธิปไตยสังคมนิยม (Democratic Socialist Party หรือ DSP) มีจำนวนเพียงพรรคละไม่ถึง

ร้อยละ 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของพรรคคน (ดูตารางที่ 2) อดีตข้าราชการทั้งหลายที่เข้าร่วมพรรค LDP ไม่ใช่เป็นเพียงเพราะว่าพรรค LDP ได้เป็นรัฐบาล แต่ยังมีปัจจัยอื่นประกอบด้วย ในระหว่างที่พรรค SDPJ เป็นหัวหน้ารัฐบาลผสมในปี 1947 นิชิโอะ สุเอชิโร่ (Nishio Suehiro) ประธานพรรค SDPJ ได้พยายามชักจูงข้าราชการระดับสูงคนสำคัญ ๆ ที่เกษียณแล้วอย่างเช่น ซาโต้ เอซากุ (Sato Eisaku) และอิเคดะ ฮายะได้

(Ikeda Hayato) (ซึ่งในภายหลังต่อมาทั้งสองคนนี้ต่างก็ได้เป็นประธานพรรค LDP และนายกฯ) ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค SDPJ แต่ความพยายามของเขาก็ไร้ผล แม้ว่าในขณะนั้นพรรค SDPJ จะเป็นผู้นำรัฐบาลและลัทธิสังคมนิยมกำลังเป็นที่นิยม แต่บรรดาอดีตข้าราชการที่ลงเล่นการเมืองได้มองว่าพรรค SDPJ เป็นพรรคที่ยึดถือแต่อุดมการณ์โดยไม่มองดูสภาพความเป็นจริงขาดความยืดหยุ่น และเป็นพรรคที่ไม่เปิดกว้าง อันเป็นลักษณะของพรรคที่ไม่สอดคล้องกับที่ศนะและความทะเยอทะยานทางการเมืองของพวกเขา พรรค SDPJ อาศัยแต่สภาพแรงงานเป็นหลัก และการที่พรรค SDPJ ให้ความสำคัญกับผู้ที่มิประสบความสำเร็จในสภาพแรงงานสำหรับการได้ตำแหน่งภายในพรรคยังเป็นการลดโอกาสความก้าวหน้าทางการเมืองสำหรับผู้ที่ไม่เคยผ่านงานในสภาพแรงงานมาก่อน พวกอดีตข้าราชการที่ต้องการเล่นการเมือง จึงมองไม่เห็นอนาคตที่สดใสของพรรค SDPJ หรือพรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ และได้ตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกับพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) หรือพรรคประชาธิปไตย (Democratic Party) (ก่อนที่สองพรรคนี้จะรวมกันในปี 1955) มากกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ

การหลังไหลของอดีตข้าราชการที่เข้าสู่พรรค LDP เริ่มในตอนปลายทศวรรษ 1940 เมื่อนายกฯ โยชิเดะ ชิเงะรุ (Yoshida Shigeru) ได้เกณฑ์ข้าราชการระดับสูงที่เกษียณแล้วจำนวนมากเข้ามาเป็นสมาชิกของพรรค LDP ซึ่งรวมทั้งอึเคดะ ฮายะได, ซาได เอซากุ, ฟูกุตะ ทาเคโอะ (Fukuda Takeo) และโอฮิระ มาซาโยชิ (Ohira Masayoshi) ซึ่งบุคคลเหล่านี้ต่อมาก็ได้เป็นนายกฯ ในการเลือกตั้งปี 1949 อดีตข้าราชการจำนวนมากกว่า 50 คนที่ถูกชักจูงให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนในนามของพรรค LDP และในจำนวนนี้มีมากกว่า 30 คนที่ได้รับเลือกตั้ง บุคคลเหล่านี้จำนวนมากได้เข้าไปอยู่รวมในกลุ่มของนายกฯ โยชิเดะ ภายในพรรค LDP และได้ก่อตัวกันจนเป็นแกนสำคัญที่รู้จักกันว่า “สำนักโยชิเดะ” (Yoshida School หรือ

Yoshida Gakko) ซึ่งได้กลายมาเป็น “ฝ่ายอนุรักษ์นิยมกระแสหลัก” (conservative mainstream หรือ hoshu honryu) ของพรรค LDP และได้ผลิตผู้นำที่ประเทศญี่ปุ่นต้องการในระยะต้น ๆ ของการฟื้นฟูประเทศยุคหลังสงคราม สำนักโยชิเดะได้รับเครดิตทางการเมืองเป็นอย่างมากที่ได้วางรากฐานแนวนโยบายของประเทศในยุคหลังสงคราม โดยเน้นในเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การจำกัดงบประมาณทหาร และการมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสหรัฐฯ ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้นำญี่ปุ่นไปสู่ความมีสันติภาพและความเจริญมั่งคั่งอย่างไม่เคยมีมาก่อน

ความสำเร็จของพรรค LDP ในการรวบรวมอดีตข้าราชการเข้ามาอยู่ในพรรคได้นั้นนับว่าเป็นผลคืออย่างยิ่งต่อพรรค ได้มีส่วนช่วยต่อความยืนยาวของพรรค LDP ในฐานะที่เป็นพรรครัฐบาลอย่างไม่ต้องเป็นที่สงสัย อดีตข้าราชการชั้นสูงได้เป็นแหล่งเพาะความสามารถของความเป็นผู้นำที่สำคัญที่สุดของพรรค LDP นายกฯ ญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองส่วนมากเคยเป็นข้าราชการระดับสูงมาก่อน และบรรดาผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลมากที่สุดภายในพรรค LDP ส่วนใหญ่ก็มีพื้นเพมาจากข้าราชการ สมาชิกคณะรัฐมนตรีรวมกันทุกชุดตั้งแต่ปี 1948 ถึง 1977 จำนวนร้อยละ 43 (183 คนจากจำนวนทั้งหมด 425 คน) เป็นอดีตข้าราชการ จำนวนเกือบครึ่งของสมาชิกคณะรัฐมนตรีทั้งหมดที่เป็นอดีตข้าราชการนี้แสดงให้เห็นว่า พวกอดีตข้าราชการเหล่านี้มีอิทธิพลภายในพรรคอนุรักษ์นิยมค่อนข้างสูง

เนื่องจากวิธีตั้งและเลื่อนชั้นข้าราชการที่ถือเอาความสามารถเป็นเกณฑ์ คือการสอบที่เข้มงวดอย่างมาก จึงถือได้ว่าข้าราชการที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกรัฐสภาเป็นบุคคลชั้น “หัวกะทิของประเทศ” นอกจากจะมีความสามารถส่วนตัวแล้ว พวกอดีตข้าราชการยังได้ช่วยอัดฉีดความสามารถทางด้านความเป็นผู้นำให้กับพรรค LDP รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกำหนดนโยบาย ประสบการณ์โดยตรงทางด้านการบริ-

หาแรงงาน การเข้าถึงข้อมูลที่ดีที่สุดในมืออยู่ และเครือข่ายความสัมพันธ์อย่างกว้างขวางกับผู้นำทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน

พรรค LDP อาจจะไม่มีความสามารถในการบริหารประเทศได้ดี ถ้าหากปราศจากการอัดฉีดความสามารถของอดีตข้าราชการที่เข้ามาาร่วมกับพรรคอย่างต่อเนื่อง เราอาจจะคาดการณได้ว่า ถ้าหากพรรคฝ่ายค้านสามารถดึงอดีตข้าราชการเข้าพรรคของตนได้เหมือนพรรค LDP แล้ว เป็นไปได้อย่างมากว่าประวัติศาสตร์การเมืองยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองของญี่ปุ่น อาจจะไม่มีความแตกต่างไปอย่างมากจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความเป็นผู้นำของพรรค LDP อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่เป็นอยู่ และพรรคอนุรักษนิยมนี้อาจจะไม่ได้ครองอำนาจมายาวจนถึงขนาดนี้

กล่าวโดยเฉพาะแล้ว การหลังไหลเข้าพรรค LDP ของข้าราชการระดับสูงได้นำไปสู่การผนึกความสัมพันธ์ระหว่างพรรค LDP กับกระทรวงและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลให้แน่นแฟ้นขึ้น ข้อนี้นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุดอย่างหนึ่งสำหรับพรรค LDP เพราะทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างความชำนาญทางการบริหารและความรู้ทางด้านเทคนิค (technical know-how) ของฝ่ายข้าราชการกับอำนาจตามรัฐธรรมนูญและอาณาเขตทางการเมืองของพรรค LDP ซึ่งได้นำไปสู่การบริหารประเทศที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพและโครงสร้างของรัฐบาลที่มีเสถียรภาพยิ่ง การที่มีอดีตข้าราชการจำนวนมากอยู่ในพรรค ทำให้พรรค LDP สามารถรักษาช่องทางติดต่อกับกระทรวงต่าง ๆ ได้อย่างกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงที่มีหน้าที่สำคัญ (อย่างเช่นกระทรวงการคลัง)¹⁷ หรือกระทรวงที่มีความสำคัญทางการเมือง (อย่างเช่นกระทรวงเกษตรฯ) พรรค LDP ได้รับข่าวและข้อมูลสำคัญ ๆ ต่าง ๆ มากกว่าและก่อนพรรคอื่น ๆ ส่วนมากของข้อมูลดังกล่าวนี้ พรรค LDP ได้รับมาอย่างไร้เป็นทางการโดยผ่านเครือข่ายของความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างอดีตข้าราชการที่อยู่ในพรรค LDP กับกระทรวงหรือหน่วยงานที่อดีตข้าราชการผู้นั้นเคย

สังกัดมาก่อน สำหรับพรรคฝ่ายค้านแล้ว เนื่องจากไม่ได้รับข้อมูลจาก “วงใน” ของกระทรวงต่าง ๆ ได้ดีเท่ากับพรรค LDP จึงเป็นเรื่องยากยิ่งที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายได้อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพเท่ากับพรรค LDP ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การที่ไม่มีแก่นของอดีตข้าราชการที่มีความสามารถอยู่ในพรรค ทำให้พรรคฝ่ายค้านมีความยากลำบากในการที่จะชักจูงให้ประชาชนเห็นว่าพรรคตนมีบุคคลที่มีความสามารถพอที่จะปกครองประเทศได้¹⁸ ฉะนั้นการที่พรรค LDP สามารถเกณฑ์เอาอดีตข้าราชการระดับสูงเข้ามาอยู่ในพรรคของตนได้จึงเป็นความได้เปรียบอีกประการหนึ่งของพรรค LDP¹⁹

(4) ความอ่อนแอและความแตกแยกของพรรคฝ่ายค้าน

ความสำเร็จในการผูกขาดอำนาจการปกครองของพรรค LDP ส่วนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอและความแตกแยกของพรรคฝ่ายค้าน ถ้าพิจารณาจากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ ตั้งแต่ทศวรรษ 1950 เป็นต้นมา พรรคฝ่ายค้านโดยส่วนรวมแล้วประสบความสำเร็จบ้างพอสมควร (ดูตารางที่ 3 ในภาคผนวก) ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ ปี 1958 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกหลังจากที่พรรคอนุรักษนิยม 2 พรรครวมกันเป็นพรรคเดียวในปี 1955 พรรคใหญ่ทั้งสองพรรคนี้คือ พรรค LDP และพรรค SDPJ ได้ที่นั่งรวมกันแล้วถึงร้อยละ 97 โดยที่พรรค SDPJ มีที่นั่งในสภาผู้แทนฯ ร้อยละ 35.5 ในปี 1992 มีพรรคฝ่ายค้านที่สำคัญทั้งหมด 5 พรรค ซึ่งไม่มีพรรคใดเลยที่เคยได้เข้าร่วมเป็นรัฐบาลนับตั้งแต่พรรค LDP ได้ก่อตั้งขึ้นในปี 1955 พรรคฝ่ายค้านได้ที่นั่งในสภาผู้แทนฯ และมีคะแนนนิยม (popular vote) มากน้อยแค่ไหน ดูได้จากตารางที่ 3 ในภาคผนวก

ในบรรดาพรรคฝ่ายค้านทั้งหลาย พรรค SDPJ ยังคงเป็นพรรคฝ่ายค้านที่ใหญ่ที่สุดแต่จำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนฯ และคะแนนนิยมของพรรคได้ลดลงเรื่อย ๆ

หรือไม่ก็อยู่ในระดับทรงตัว แม้ว่าในการเลือกตั้งปี 1990 พรรค SDPJ จะได้ที่นั่งและคะแนนนิยมสูงกว่าการเลือกตั้งทุกครั้งในสามทศวรรษที่ผ่านมา แต่พรรค SDPJ ก็ไม่เคยมีเสียงถึง 1 ใน 3 ของสภาผู้แทนฯ นับตั้งแต่ในปี 1958 เป็นต้นมา และคะแนนนิยมในปัจจุบันก็มีอยู่ไม่ถึงร้อยละ 25

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความตกต่ำของพรรค SDPJ ก็คือ การยึดมั่นในนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านนโยบายต่างประเทศ แม้ว่าพรรค SDPJ จะเห็นว่าแรงดึงดูดของลัทธิมาร์กซ์นั้นวันมีแต่จะเสื่อมคลายลง และในปี 1986 ได้ยอมรับคำประกาศหลักการใหม่ของพรรคโดยจะไม่ใช้ลัทธิมาร์กซ์มาชี้นำอีกต่อไปก็ตาม แต่พรรคยังมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอุดมคติ คือ ต้องการให้ญี่ปุ่นเป็นกลางโดยไม่คิดอาวุธ (unarmed neutrality) และต้องการให้ยกเลิกสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐฯ และที่สำคัญก็คือ ยังถือว่าการที่ประเทศญี่ปุ่นมีกองกำลังป้องกันตนเอง (Self Defense Forces หรือ SDF) นั้นถือว่าเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ที่ห้ามไม่ให้ญี่ปุ่นมีกองกำลังทหารไว้ในครอบครอง นอกจากนี้แล้วพรรค SDPJ ยังมีฐานเสียงสนับสนุนที่แคบ ส่วนใหญ่แล้วต้องอาศัยสภาพแรงงานทั้งด้านบุคลากรและการเงิน การที่พรรค SDPJ ต้องพึ่งเสียงสนับสนุนสภาพแรงงานเป็นสำคัญมีส่วนทำให้พรรคไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายทศวรรษ 1960 เมื่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วทำให้เกิดมลภาวะ ความแออัดขัดเคียดในเมืองใหญ่ ๆ และผลเสียทางสังคมอื่น ๆ นำมาซึ่งขบวนการเคลื่อนไหวประท้วงของประชาชนในเขตเมืองใหญ่เป็นระลอก ๆ แต่ถึงกระนั้นพรรค SDPJ ก็ยังไม่สามารถฉกฉวยโอกาสเช่นนี้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน พรรคนี้เรื่องข้ามากอย่างเช่น ไม่สามารถจับเอาเรื่องการค้าค้านมลภาวะที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมมาเป็นแนวทาง

การเมืองของคน ทั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพราะสภาพแรงงานที่เป็นฐานสนับสนุนของพรรคนี้มักจะเข้าข้างฝ่ายโรงงานในการดำเนินทานข้อเรียกร้องเพื่อให้มีการควบคุมทางมลภาวะ หรือชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ที่เป็นเหยื่อของมลภาวะด้วยเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของโรงงานและอาจจะทำให้ตนตกงานได้²⁰

ภาพลักษณ์ของพรรค SDPJ ในสายตาของประชาชนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ จึงเป็นพรรคที่เน้นในเรื่องอุดมการณ์สันติภาพ (pacifism) และเป็นพรรคของสภาพแรงงาน ด้วยเหตุนี้พรรค SDPJ จึงถูกมองว่าเป็นพรรคที่คอยทำหน้าที่เป็นผู้เหนี่ยวรั้งและตรวจสอบพรรครัฐบาลมากกว่าจะเป็นพรรคที่ควรเข้ามาบริหารประเทศ²¹ จากการสำรวจประชามติของหนังสือพิมพ์โยมิอูริ ที่กระทำในเดือนสิงหาคม 1991 พบคนญี่ปุ่นถึงร้อยละ 91 เชื่อว่าพรรค SDPJ ไม่สามารถที่จะเป็นพรรครัฐบาลได้²²

ในปัจจุบันพรรคสังคมนิยมกำลังพยายามปฏิรูปพรรคเพื่อให้สามารถกลายเป็นพรรคที่มีความเข้มแข็งพอที่จะขึ้นมาเป็นรัฐบาล แต่ภายในพรรคสังคมนิยม ยังมีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มซ้ายจัดกับกลุ่มสายกลาง ฝ่ายซ้ายจัดไม่ต้องการให้พรรคมีการประนีประนอมในเรื่องหลักการพื้นฐานของนโยบายของพรรค

พรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ พรรคประชาธิปไตยสังคมนิยมหรือพรรค DSP พรรคโคเม และพรรคคอมมิวนิสต์ (Japan Communist Party-JCP)

พรรค DSP ก่อตั้งขึ้นในปี 1960 โดยได้แยกตัวมาจากพรรค SDPJ เนื่องจากไม่พอใจที่ผู้นำพรรค SDPJ มีความโน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายคอมมิวนิสต์ในระหว่างที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับเรื่องการถอนสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐฯ การแยกตัวออกไปจากพรรคเดิมไม่ได้ทำให้เกิดผลดีต่อพรรคทั้งสองเลย พรรคสังคมนิยมยังคงจมอยู่กับการต่อสู้ภายในระหว่างฝ่ายมาร์กซิสต์ (มาร์กซิสต์-เลนินนิสต์) กับฝ่ายที่มีโซ่มาร์กซิสต์ ส่วนพรรค DSP ก็ไม่

อาจอ้างได้ทั้งหมดว่าคนเป็นตัวแทนฝ่ายลัทธิประชาธิปไตยโดยสังคมนิยมแค่เพียงผู้เดียว พวกเขาแตกต่างไปจากพรรคสังคมนิยมก็เพียงเพราะเป็นพวกต่อต้านคอมมิวนิสต์เข้ากระดูกเท่านั้น พรรคนี้อาจมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกับกลุ่มสังคมนิยมซาราгат (Saragat) ของอิตาลีที่แยกตัวจากพรรคสังคมนิยมอิตาลีไปตั้งเป็นพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และต้องประสบกับความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งเช่นเดียวกัน

ในแง่หนึ่งพรรค DSP ก่อตั้งในจังหวะที่ไม่เอื้อต่อการที่จะได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้ออกเสียงญี่ปุ่น เนื่องจากในปี 1960 ยังอยู่ในช่วงต้นที่พรรค LDP มีอำนาจครอบงำและความเป็นปึกแผ่นกันระหว่างฝ่ายอนุรักษ์นิยมกับฝ่ายหัวก้าวหน้าก็ยังมีอย่างลุ่มลึก พรรค DSP จึงไม่อาจปรับตัวเองเข้ากับฝ่ายใดได้อย่างง่ายดาย พรรคนี้อาจว่าตัวเองเป็นพรรคก้าวหน้า (การอ้างเช่นนี้ในตัวของมันเองเป็นเครื่องชี้ว่าความเป็นพรรคก้าวหน้านั้นมีความจำเป็นสำหรับพรรคที่เป็นฝ่ายค้าน) แต่กลับมีแนวนโยบายที่ใกล้เคียงกับของพรรค LDP มากกว่าของพรรคก้าวหน้าอื่น ๆ เช่น พรรคสังคมนิยมและพรรคคอมมิวนิสต์ พรรคนี้อยู่กึ่งกลางระหว่างสองค่ายไม่สามารถดึงเสียงสนับสนุนจากฝ่ายใดได้อย่างชัดเจน ทั้งจากผู้ที่ต่อต้านพรรค LDP หรือจากผู้ที่ชื่นชอบนโยบายของพรรค LDP²³

ภายหลังการเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งแรกในปี 1960 ซึ่งได้ผลไม่น่าประทับใจพรรคนี้นั้นไปอิงแอบอยู่กับสหพันธ์แรงงานโดเม (Domei) เต็มตัว²⁴ อาศัยเป็นฐานกำลังทั้งผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้ง องค์กรจัดตั้ง และการเงิน พรรคต้องเผชิญกับอุปสรรคอย่างหนักในความพยายามที่จะขยายฐานการสนับสนุนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เมื่อถึงทศวรรษ 1970 พรรค DSP อ่อนแอและตกอยู่ภายใต้ผู้นำที่อิงอยู่กับสหพันธ์แรงงานโดเมมากเกินไป จนไม่สามารถฉกฉวยโอกาสใหม่ที่เปิดให้กับพรรคฝ่ายค้านสายกลาง

พรรคโคเม มีฐานสนับสนุนจากกลุ่มโซกะ จักไก (Soka Gakkai) ซึ่งเป็นองค์กรภรรยาของศาสนาพุทธ

นิกายนิชิเรนโซชู (Nihciren Shoshu)²⁵ และได้จัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อลงแข่งขันเลือกตั้ง ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1960 โซกะ จักไกมุ่งเผยแพร่ความเชื่อของตนอย่างเอาจริงเอาจังไปยังกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ และได้รับผลพวงจากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศ ซึ่งได้แก่พวกกรรมกรที่ไม่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานในโรงงานขนาดย่อม พ่อค้าย่อย ลูกจ้างในห้างร้านขนาดเล็ก ห้างบาร์ กลุ่มคนที่ค่อนข้างขัดสนและไร้หลักประกันเหล่านี้ได้รับคำมั่นสัญญาว่า สิ่งตอบแทนที่พวกเขาได้รับหากหันไปยึดคำสอนของโซกะ จักไกแล้ว ก็คือความสมบูรณ์พูนสุขในโลกนี้ ปรากฏว่าเมื่อถึงปลายทศวรรษ 1960 โซกะ จักไก ได้มีสมาชิกทั่วประเทศถึงหกล้านหัวแสนครอบครัว หรือราวร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

แม้ว่าพรรคโคเมจะได้ประกาศแยกตัวอย่างเป็นทางการจากโซกะ จักไกตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1970 แต่ในความเป็นจริงพรรคก็ยังพึ่งอาศัยโซกะ จักไกต่อไปทั้งด้านบุคลากรและเงินทุนหาเสียง ความพยายามที่จะขยายฐานการสนับสนุนได้รวมไปถึงผู้ออกเสียงที่ไม่ได้สังกัดในกลุ่มโซกะ จักไก นั้น ไม่สู้จะประสบผลสำเร็จเท่าใดนัก ฐานเสียงของพรรคยังคงตั้งอยู่บนการสนับสนุนของสมาชิกโซกะ จักไก ดังนั้นผลจึงปรากฏว่าคะแนนนิยมที่ได้รับจาก การเลือกตั้งเข้ารัฐสภาในทศวรรษ 1980 ไม่ได้แตกต่างไปจากเมื่อช่วงต้น ทศวรรษ 1970 แต่ประการใด พรรคโคเมพร้อมคอมมิวนิสต์ได้ชื่อว่าเป็นพรรคที่คนญี่ปุ่นไม่ชอบมากที่สุด²⁶

ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์ (JCP) นั้น นับว่าเป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองทั้งหมดของญี่ปุ่นในปัจจุบัน (ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1922) แต่เพิ่งได้รับการรับรองว่าเป็นพรรคที่ถูกต้องตามกฎหมายหลังจากปี 1945 ในช่วง 2 ทศวรรษแรก พรรค JCP ไม่ค่อยประสบกับความสำเร็จในการเลือกตั้งเท่าไรนัก แต่ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 1960 พรรค JCP ประสบผลสำเร็จในการเลือกตั้งพอสมควรโดยสามารถดึงเสียงสนับสนุนจำนวนมากจากกลุ่มประชาชนในระดับ

ล่างซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับที่สนับสนุนโคเม ในความพยายามที่จะขยายฐานสนับสนุนของพรรคให้กว้างขวางขึ้น ในปี 1976 พรรค JCP ได้ตัดคำว่าลัทธิมาร์กซิสม์-เลนินนิสม์ ออกจากนโยบายของพรรคและใช้คำว่า “สังคมนิยมแบบวิทยาศาสตร์” แทน แต่ก็เช่นเดียวกันกับพรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ พรรค JCP ไม่ประสบความสำเร็จในความพยายามดังกล่าวนี้ พรรค JCP ไม่สามารถเพิ่มคะแนนนิยมให้แก่ตนได้ถึงร้อยละ 10 ที่เคยได้ในการเลือกตั้งทั่วประเทศปี 1972 อีกเลย²⁷

ต่างกับพรรค LDP พรรคฝ่ายค้านส่วนใหญ่ต้องพึ่งอาศัยแค่กลุ่มผลประโยชน์ที่อยู่ในวงจำกัดแคบ ๆ เพียงกลุ่มหรือสองกลุ่มเท่านั้น ซึ่งทำให้พรรคฝ่ายค้านเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นเพียง “เซลดย” ของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ และทำให้ไม่สามารถขยายฐานสนับสนุนจากประชาชนให้กว้างขวางไปกว่าองค์กรที่สนับสนุนพรรคของตน

ไม่มีพรรคฝ่ายค้านพรรคไหนที่ใหญ่พอที่มีความหวังว่าสามารถจะโค่นการผูกขาดอำนาจปกครองประเทศของพรรค LDP ได้สำเร็จ นอกจากพรรค JCP ที่มักจะส่งผู้สมัครอย่างน้อยหนึ่งคนในเขตเลือกตั้งทุกเขตแล้ว ไม่มีพรรคฝ่ายค้านพรรคใดส่งผู้สมัครที่มีจำนวนมากพอที่จะได้รับเสียงข้างมากในสภาผู้แทนฯ นอกจากนี้แล้วในบรรดาพรรคฝ่ายค้านก็มีความแตกแยกกันอย่างลึกซึ้ง ความหวังที่จะผนึกกำลังกันเป็นแนวร่วมเพื่อตั้งรัฐบาลผสมก็เป็นแค่เพียงความเพ้อฝันซึ่งไม่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้จริง ความแตกต่างทางด้านนโยบายที่แบ่งแยกระหว่างพรรคโคเม หรือพรรค DSP กับพรรค JCP มีมากกว่าความแตกต่างระหว่างพรรคโคเม หรือพรรค DSP กับพรรค LDP ยกเว้นพรรค JCP แล้วผู้นำฝ่ายค้านของพรรค SDPJ พรรคโคเม และพรรค DSP เคยพยายามเจรจาเพื่อร่วมมือกันสร้างแนวร่วมเพื่อหาโอกาสที่จะร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสม แต่พรรคฝ่ายค้านสายกลางอย่างพรรคโคเม และพรรค DSP ยังไม่สามารถยอมรับนโยบายพื้นฐานของพรรค SDPJ ที่ต้องการให้มีการยกเลิกสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันระ

หว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐฯ รวมทั้งให้มีการยุบกองกำลังป้องกันตนเอง พรรคฝ่ายค้านสายกลางทั้ง 2 พรรคนี้ เห็นว่านโยบายของพรรค SDPJ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบัน นายอิชิเดะ โคชิโร่ (Ishida Koshiro) หัวหน้าพรรคโคเม ได้กล่าวในที่ประชุมใหญ่ของพรรคเมื่อตอนปลายเดือนพฤศจิกายน 1991 ว่า พรรคโคเมปฏิเสธที่จะยอมทำตามเสียงเรียกร้องของพรรค SDPJ และสมาพันธ์สภาพแรงงาน (Rengo) ซึ่งเป็นองค์กรสภาพแรงงานที่ใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น ที่ให้ผนึกกำลังกันต่อสู้กับพรรค LDP และรวมกันเป็นพลังทางการเมืองเพื่อจัดตั้งรัฐบาลแทนที่พรรค LDP ให้ได้ภายในศตวรรษที่ 20²⁸ นี้

ความอ่อนแอและความแตกแยกกันอย่างฉุนเฉียวในบรรดาพรรคฝ่ายค้าน จึงมีส่วนช่วยให้พรรค LDP สามารถรักษาอำนาจไว้ได้ต่อไป แม้แต่ผู้ออกเสียงเลือกตั้งที่มีความไม่พอใจพรรค LDP ก็ยังมีความรู้สึกที่ว่าพรรคฝ่ายค้านไม่ได้เป็นทางเลือกที่ดีกว่า ประชาชนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ยังไม่มีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะบริหารประเทศของพรรคฝ่ายค้าน ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ออกเสียง หลังจากการเลือกตั้งครั้งล่าสุด ต่อคำถามที่ว่าปัจจัยสำคัญอะไรที่ทำให้พรรค LDP ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งสภาผู้แทนที่จัดให้มีขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 1991 ผู้ตอบส่วนมาก (ร้อยละ 51) เห็นว่าเหตุผลที่ทำให้พรรค LDP ได้ชัยชนะ คือ ความไม่สามารถของพรรคฝ่ายค้านที่จะบริหารประเทศ²⁹

ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครของพรรค LDP มักจะยกเอาเรื่องจุดอ่อนของพรรคฝ่ายค้านดังกล่าวนี้เป็นประเด็นสำคัญในระหว่างการทำเสียง โดยผู้สมัครของพรรค LDP จะพยายามเน้นให้ผู้ออกเสียงเลือกตั้งเห็นว่า พรรค LDP มีประสบการณ์เทียบพร้อมในการบริหารประเทศ ขณะที่พรรคฝ่ายค้านไม่มีประสบการณ์ด้านนี้เลย อย่างน้อยก็การบริหารในระดับชาติ และมักจะย้ำว่าจะเป็นเรื่องที่อันตราย ถ้าขึ้นอำนาจบริหาร

ประเทศให้กับผู้นำพรรคฝ่ายค้านทั้งหลายที่ยังไม่เคยผ่านการทดสอบสามารถมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศญี่ปุ่นกำลังต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ และรัฐบาลผสมของพรรคฝ่ายค้านจะไม่มีเสถียรภาพ ซึ่งจะไม่สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ พรรค LDP ได้ใช้ประเด็นนี้เป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงเพื่อเน้นให้ผู้ออกเสียงเกิดความรู้สึกเป็นห่วงว่าหากมอบอำนาจบริหารประเทศให้กับพรรคที่ไม่เคยผ่านงานสำคัญของชาติมาก่อนแล้ว อาจจะเป็นผลเสียต่อประเทศชาติ กลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรค LDP ดังกล่าวนี้นับว่ามีประสิทธิภาพไม่น้อย ดังจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้งสภาผู้แทนครั้งล่าสุดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

(5) ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจอาจจะเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่ทำให้พรรค LDP สามารถครองอำนาจมาจนถึงวันนี้ พรรค LDP ได้ดำเนินนโยบายหลายอย่างที่สอดคล้องกับความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ อย่างน้อยที่สุด ในสายตาของคนญี่ปุ่นส่วนมากเห็นว่าพรรค LDP มีส่วนทำให้ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่สงครามเกาหลีในปี 1950 เป็นต้นมา พรรค LDP ได้แสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองอันแน่วแน่ที่จะสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนและของประเทศให้มีความมั่นคง ดังสะท้อนให้เห็นจากแผนการเพิ่มรายได้เป็นสองเท่าตัวของนายทากะ อิเคดะ ส่วนแบ่งของญี่ปุ่นในการค้าของโลกได้พุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในทศวรรษ 1960 ในระหว่างปี 1953 ถึงปี 1973 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยแล้วครอ้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการเติบโตที่สูงกว่าเป้าหมายที่รัฐบาลได้กำหนดเอาไว้อย่างน้อยร้อยละ 3 และดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศเกินดุลมาตั้งแต่ปี 1968 พรรค LDP สามารถนำประเทศพ้นฝ่าวิกฤตการณ์น้ำมันมาได้ทั้งสองครั้งในช่วงทศวรรษ 1970 ในขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมในโลกตะวันตกต้องเผชิญ

กับปัญหาเศรษฐกิจถดถอย และอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ติดลบ ญี่ปุ่นยังคงมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในด้านบวกต่อไป แม้จะเพิ่มขึ้นไม่มากเท่ากับในช่วงก่อนหน้านั้นก็ตาม และยังสามารถควบคุมอัตราเงินเฟ้อ และการว่างงานให้อยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกอื่น ๆ เมื่อถึงกลางทศวรรษ 1980 ญี่ปุ่นได้กลายเป็นประเทศเจ้าหนี้รายใหญ่ที่สุดของโลก และเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่สำคัญประเทศหนึ่งในโลก

ผลของการจัดการเศรษฐกิจของประเทศของรัฐบาลพรรค LDP ได้สร้างสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศที่ก่อให้เกิดทัศนคติทางเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชนญี่ปุ่นที่เอื้ออำนวยต่อความเป็นอนุรักษ์นิยมของการเมือง ความต้องการรักษาสถานภาพเดิมทางการเมือง และความสนับสนุนพรรค LDP ของคนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ ความรู้สึกที่ต้องการรักษาสถานภาพเดิมทางการเมืองของคนญี่ปุ่นนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากโครงสร้างทางสังคมญี่ปุ่น จากการสำรวจทัศนคติของคนญี่ปุ่นนับตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา พบว่าคนญี่ปุ่นมากกว่าร้อยละ 90 ถือว่าตนเองเป็นชนชั้นกลางและคนญี่ปุ่นส่วนมาก (กว่าร้อยละ 85) มีความรู้สึกพอใจกับชีวิตของตน ความรู้สึกพอใจนี้ไม่ต้องสงสัยเลยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระจายรายได้ และความมั่งคั่งที่ค่อนข้างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะวัดโดยวิธีใดก็ตาม (Gini coefficient หรือ Atkinson index) ญี่ปุ่นติดอันดับสูงสุด หรือเกือบสูงสุดในบรรดาประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกในแง่ของความเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าสังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมที่มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง จึงไม่เป็นที่ประหลาดใจที่การเมืองญี่ปุ่นมีเสถียรภาพตามไปด้วย³⁰

ความเท่าเทียมในเรื่องการกระจายรายได้นี้ แสดงว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากสถานภาพเดิมที่เป็นอยู่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่ภายในแวดวงของกลุ่มผลประโยชน์ที่สนับสนุนพรรค LDP เท่านั้น แม้แต่กลุ่มที่อยู่

“วงนอก” อย่างเช่น กลุ่มสหภาพแรงงานซึ่งสนับสนุนพรรค SDPJ และ JCP ก็ได้รับผลประโยชน์อย่างมากในแง่ของการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่เป็นจริงในช่วงที่พรรค LDP ครองอำนาจมาโดยตลอดกว่า 3 ทศวรรษที่ผ่านมา อัตราการเพิ่มที่แท้จริงของค่าจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในญี่ปุ่น (โดยปรับกับภาวะเงินเฟ้อด้วยแล้ว) ได้สูงขึ้นเร็วกว่าของประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกส่วนมาก ในขณะที่เดียวกันความเหลื่อมล้ำในด้านค่าจ้างแรงงานในระหว่างบรรดาภาคอุตสาหกรรม อาชีพ และขนาดของธุรกิจต่าง ๆ ก็ยังมีแนวโน้มที่แคบลง ถึงแม้ว่ากลุ่มผลประโยชน์กระแสหลัก อย่างเช่นกลุ่มธุรกิจใหญ่ หรือบริษัทเงินทุนได้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในสังคม แต่กลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในกระแสหลัก อย่างเช่น กลุ่มธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม และผู้จำหน่ายรายปลีก ก็ไม่ได้ถูกตัดขาดจากการได้รับผลพวงของการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ผลของการกระจายรายได้ที่ค่อนข้างจะเท่าเทียมกันนี้ ช่วยให้ประเทศญี่ปุ่นไม่ค่อยมีปัญหาความขัดแย้งทางสังคมเกี่ยวกับปัญหาการกระจายได้ และยังทำให้การขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ลดลงไปด้วย มุระคามิ ยาสุสุเกะ (Murakami Yasusuke) นักสังคมศาสตร์ที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของญี่ปุ่นได้กล่าวถึงสังคมญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันว่าเป็นสังคมที่ครอบงำ โดย “มวลชนชั้นกลาง” (chukan taishu หรือ “middle mass”) ซึ่งหมายความว่า คนญี่ปุ่นส่วนมากมีความมั่งคั่งมากพอสมควร และมองปัญหาทางการเมืองจากทัศนะของ “ผู้มั่งมี” มากกว่าจากทัศนะของ “ผู้ยากไร้” สภภาพเช่นนี้ทำให้นักการเมืองที่ใช้อุดมการณ์ทางการเมืองที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความขัดแย้งทางชนชั้น หรือนักการเมืองที่เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมอย่างถอนรากถอนโคน จะไม่สามารถจูงใจคนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ ในปัจจุบันซึ่งมีฐานะดี และโดยพื้นฐานแล้วมีความเป็นอนุรักษนิยมได้ ฉะนั้นความขัดแย้งระหว่าง “ฝ่ายซ้าย-ฝ่ายขวา” หรือระหว่าง “ฝ่ายอนุรักษนิยม-ฝ่ายก้าวหน้า” จึงไม่ได้เป็นประเด็นสำคัญในการเมือง

ญี่ปุ่นอีกต่อไปแล้ว³¹ แม้แต่นักวิเคราะห์ที่ญี่ปุ่นที่เป็นพวกมาร์กซิสต์ส่วนใหญ่ก็ยังยอมรับว่าสังคมญี่ปุ่นในปัจจุบันแทบจะไม่มี ความขัดแย้งทางชนชั้นหรือความสำคัญทางชนชั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีผู้กล่าวว่า ประเทศญี่ปุ่นมีปรากฏการณ์ที่สามารถเรียกได้ว่าเป็น “วงจรรที่ก่อให้เกิดผลดี” (ตรงกันข้ามกับ “วงจรรอุบาทว์”) กล่าวคือ การพัฒนา (และความเติบโต) ทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจนี้ส่งเสริมให้คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่สนับสนุนพรรค LDP ซึ่งทำให้เพิ่มควมมีเสถียรภาพของรัฐบาล และความมีเสถียรภาพของรัฐบาลได้ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไปอีก³²

พรรคอนุรักษนิยมของญี่ปุ่นได้ประโยชน์จาก “วงจรรที่ก่อให้เกิดผลดี” นี้ ในขณะที่การจัดการทางเศรษฐกิจของประเทศที่ประสบความสำเร็จได้ทำลายพรรคอนุรักษนิยม และเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับพวกฝ่ายซ้ายในประเทศประชาธิปไตยอื่น ๆ หลายประเทศ แต่การจัดการทางเศรษฐกิจที่ได้แสดงผลเป็นที่น่าพอใจของประชาชนส่วนมากของประเทศ ได้ทำให้พวกฝ่ายซ้ายและพรรคฝ่ายค้านในญี่ปุ่นไม่สามารถท้าทายอำนาจของพรรค LDP ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ประชาชนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ยังเชื่อว่าปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาความยุ่งยากต่าง ๆ ของประเทศ มีเพียงพรรค LDP เท่านั้นที่สามารถจัดการกับปัญหาเหล่านี้ได้ พรรค LDP ได้แสดงจนเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้ออกเสียงเลือกตั้งว่าสามารถจัดการแก้ไขปัญหาอันหนักหน่วงของประเทศอย่างเช่น ปัญหามลภาวะ สวัสดิการทางสังคม และภาวะเงินเฟ้อ

นอกจากนี้ ดังที่กล่าวมาข้างแล้ว พรรค LDP ยังได้แสดงให้เห็นว่ามีความสามารถในการปรับตัว แม้ว่าจะต้องใช้มาตรการที่ทำให้กลุ่มผลประโยชน์ที่พรรคเคยให้การโอบอุ้มต้องเสียประโยชน์บ้าง แต่ก็เป็นการอันจำเป็นสำหรับเสถียรภาพของรัฐบาลในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของ

ประเทศอย่างเช่น นอกจากจะออกกฎหมายควบคุมมลภาวะที่เข้มงวดซึ่งกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของนักอุตสาหกรรมจำนวนมากแล้ว รัฐบาลพรรค LDP ยังออกกฎหมายเก็บภาษีรายได้ และภาษีมรดกในอัตราก้าวหน้า ซึ่งกระทบกระเทือนฐานะของบุคคลและครอบครัวที่ร่ำรวย มาตรการแรกทำให้โครงการต่อต้านมลภาวะประสบผลสำเร็จ มาตรการประการหลัง ช่วยทำให้การกระจายรายได้ประชาชนในประเทศมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น และหลังจากที่ลี้เลใจอยู่พักหนึ่ง ในปี 1987-88 รัฐบาลพรรค LDP ก็ยังได้ดำเนินนโยบายซึ่งไม่เป็นที่นิยมของประชาชนในตอนแรก แต่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและงบประมาณขาดดุลที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ของรัฐบาล นโยบายดังกล่าวนี้ได้แก่ การแปรรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งชาติ (JNR) และองค์การโทรศัพท์แห่งชาติ (NTT) ให้เป็นของเอกชน (privatization) และการจัดเก็บภาษีการบริโภค (consumption tax) นโยบายประการหลังนี้มีส่วนทำให้พรรค LDP ต้องพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งสภาสูงปี 1989 และเพื่อช่วยลดปัญหาขัดแย้งทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ และเพื่อช่วยลดภาระหนี้สินของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงที่รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายการคลังแบบขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้ง โดยการอัดฉีดเงินเข้าไปในวงจรชีวิตเศรษฐกิจ³³ ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลพรรค LDP จึงได้ดำเนินนโยบายที่ทำให้ชาวนาและธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งเป็นกลุ่มสนับสนุนดั้งเดิมของพรรคต้องเสียผลประโยชน์ไม่น้อย แต่ก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศชาติโดยรวม อย่างเช่น รัฐบาลพรรค LDP ได้เปิดตลาดเสรีให้กับสินค้าเกษตรกรรมประเภทเนื้อวัว และส้มจากต่างประเทศ และเก็บภาษีชาวนาและธุรกิจขนาดย่อมให้หนักขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน รัฐบาลพรรค LDP ก็สามารถโน้มน้าวให้ชาวนาและธุรกิจขนาดย่อม ยอมรับว่าพวกเขาได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับกลุ่มคนในอาชีพอื่น ในช่วงที่ญี่ปุ่นจะต้องปรับตัวให้เข้ากับภาวะกดดันจากต่างประเทศ และเพื่อตั้งหาระบบการคลังของญี่ปุ่นกลับไปตั้งอยู่บนรากฐานที่มั่นคงเพื่อสร้างหลักประ

กันให้แก่เสถียรภาพ และความเติบโตทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศ

กล่าวโดยย่อก็คือ ผู้ออกเสียงชาวญี่ปุ่นได้รู้จักและเห็นคุณภาพของพรรค LDP ซึ่งเป็นพรรคเดียวที่มีประวัติการจัดการเศรษฐกิจของประเทศอันเป็นที่น่าไว้วางใจได้ แม้ว่าจะมีความไม่พอใจพรรค LDP อยู่บ้างในบางเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการคอร์รัปชันของการเมืองบางคนของพรรค LDP ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ก็ยังเห็นว่าการลงคะแนนเสียงให้กับพรรคอื่นที่ยังไม่ได้พิสูจน์ความสามารถให้ขึ้นมาบริหารประเทศนั้นจะเป็นการเสี่ยงโดยไม่จำเป็น ด้วยเหตุนี้คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่จึงมีความโน้มเอียงไปในทางอนุรักษ์นิยมทางการเมือง ต้องการรักษาสถานภาพเดิมของโครงสร้างอำนาจทางการเมือง ซึ่งช่วยทำให้พรรค LDP สามารถครองอำนาจมาได้อย่างไม่ขาดตอนเป็นเวลาาร่วม 37 ปีที่ผ่านมา

สรุป : แนวโน้มและปัญหา

มีสาเหตุหรือปัจจัยหลายประการประกอบกันที่ช่วยทำให้พรรค LDP สามารถดำรงฐานะของความเป็นพรรครัฐบาลมาตั้งแต่ปี 1955 จนถึงปัจจุบัน ที่สำคัญคือความสามารถของพรรคนี้ในการติดตามการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างใกล้ชิด และสามารถปรับนโยบายของตนให้สอดคล้องกับสภาวะเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย พรรค LDP ได้ลดทวนประโยชน์อย่างเต็มที่จากทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในฐานะที่เป็นพรรครัฐบาลเพื่อให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้ง นอกจากนี้แล้วพรรค LDP ยังมีผู้สมัครของพรรคที่มีความสามารถเป็นจำนวนมาก ในขณะที่พรรคฝ่ายค้านมีความอ่อนแอและแตกแยกกันไม่สามารถเสนอทางเลือกที่ดีกว่า ประกอบกับผู้ออกเสียงชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อมั่นในฝีมือการบริหารประเทศภายใต้การนำของพรรค LDP และไม่ต้องการเสี่ยงกับความไม่แน่นอนโดยการให้พรรคฝ่ายค้านขึ้นมาเป็นรัฐบาลแทนพรรค LDP

ในอนาคตมีโอกาสเป็นไปได้เหมือนกันว่า พรรค

LDP อาจจะไม่ได้รับเสียงข้างมากในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ เหมือนอย่างที่เคยเกิดขึ้นในปี 1976, 1979 และ 1983 ซึ่งทำให้พรรค LDP ต้องดึงเอาผู้สมัครอิสระที่เป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยมเข้าร่วมกับพรรคเพื่อสามารถให้จัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากได้ต่อไป แต่ถึงแม้ว่าพรรค LDP จะไม่ได้เสียงถึงครึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนฯ ในกาฬข้างหน้าก็ตาม เป็นไปได้อย่างมากกว่าพรรค LDP ก็ยังคงสามารถเป็นแกนสำคัญในการฟอร์มคณะรัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้านที่มีนโยบายใกล้เคียงกับตนเองอย่างเช่น พรรคโคเม หรือพรรคประชาธิปไตยสังคมนิยม โอกาสที่พรรคฝ่ายค้านในปัจจุบันล้วน ๆ จะขึ้นมาปกครองประเทศญี่ปุ่นแทนพรรค LDP นั้น มีน้อยมาก ดังเหตุผลที่ได้เคยกล่าวมาแล้ว นอกเสียจากเกิดปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจนทำให้สังคมระส่ำระสายและพรรค LDP ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ พรรคฝ่ายค้านอาจจะใช้โอกาสนี้ทำลายความชอบธรรมในการปกครองประเทศของพรรค LDP ได้

การที่ประเทศญี่ปุ่นตกอยู่ภายใต้การบริหารของพรรค LDP มาโดยตลอดเกือบสี่ทศวรรษที่ผ่านมาโดยที่พรรคฝ่ายค้านไม่เคยได้อำนาจปกครองประเทศเลยทำให้เกิดคำถามว่า ระบบพรรคการเมืองแบบพรรคเด่นพรรคเดียวอย่างเช่นในประเทศญี่ปุ่นนี้ถือว่าเป็นประเทศที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาได้หรือไม่ ควรเป็นเรื่องที่ต้องถูกโจษขานหรือไม่ที่พรรคที่อยู่ในอำนาจไม่เคยเปลี่ยนมือเป็นพรรคอื่นเลยตลอดระยะเวลาร่วม 37 ปี และการที่พรรคฝ่ายค้านไม่เคยได้ผลัดขึ้นมาบริหารประเทศจะถือว่าญี่ปุ่นไม่ได้เป็นประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้หรือไม่

คำถามดังกล่าวนี้อาจตอบได้ 2 แนว ด้วยกัน³⁴ แนวแรกก็คือการที่มีพรรคเดียวสามารถครองอำนาจบริหารประเทศมาโดยตลอด เป็นระยะเวลาอันยาวนานนั้น ไม่ได้หมายความว่า ระบอบการปกครองนั้นจะขาดความเป็นประชาธิปไตยเสมอไป แม้ว่าพรรคที่ได้อำนาจจะเป็นพรรคเดียวมาโดยตลอด แต่มันได้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเจตนารมณ์อันเป็นอิสระของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง

ซึ่งมีเสรีภาพที่จะขับไล่พรรครัฐบาล และเลือกพรรคฝ่ายค้านขึ้นมาเป็นรัฐบาลแทนได้ ถ้าผู้ออกเสียงมีความประสงค์เช่นนั้น แต่ผู้ออกเสียงเลือกจะไม่ทำเช่นนั้น จึงสามารถตีความได้ว่าเป็นการแสดงความพอใจพรรครัฐบาลของผู้ออกเสียงมากกว่าเป็นข้อบกพร่องของระบอบการเมืองนี้ นอกจากนี้ยังมองได้ว่าการอยู่ในอำนาจอย่างต่อเนื่องของพรรครัฐบาลช่วยให้เกิดความต่อเนื่องและความคงเส้นคงวาในการบริหารประเทศด้วยเหตุนี้รัฐบาลที่ครอบงำโดยพรรคเด่นพรรคเดียวจึงสามารถวางแผนหรือนโยบายในระยะยาวได้โดยไม่ต้องคอยปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงพรรคการเมืองที่ขึ้นมามีอำนาจในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง

แนวคำตอบที่สองซึ่งตรงกันข้ามกับแนวคำตอบแรก ก็คือระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่มีพรรคเด่นพรรคเดียวไม่เปิดช่องทางหรือโอกาสให้พรรคอื่นได้เข้ามาบริหารประเทศบ้าง ทำให้ผู้ออกเสียงจำนวนมาก และพรรคการเมืองอื่น ๆ ถูกตัดโอกาสให้เข้าคุมบังเหียนของรัฐบาลและการที่ไม่มีการผลัดเปลี่ยนพรรคการเมืองที่ขึ้นมาบริหารประเทศอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอหรือเป็นระยะแล้ว ยังอาจทำให้รัฐบาลขาดแรงกระตุ้นที่จะขจัดสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือดำเนินการอะไรใหม่ ๆ มองในแง่นี้แล้วการผลัดเปลี่ยนพรรคการเมืองที่ขึ้นมาปกครองประเทศอยู่เป็นระยะ ๆ อาจจะมีผลในทำนองที่เหมือนกับระลอกลูกคลื่นที่คอยชำระล้างสิ่งโสโครกที่อยู่บนหาดทราย ทำให้หาดทรายสะอาดอยู่เสมอ นอกเสียจากว่าลูกคลื่นใหม่ซัดเอาสิ่งโสโครกติดมาด้วย

นอกจากนี้แล้ว การที่ญี่ปุ่นมีพรรคเดียวครองเสียงข้างมากในรัฐสภามาเป็นเวลานาน ยังทำให้มีนักวิเคราะห์การเมืองญี่ปุ่นบางคนวิจารณ์ระบอบการปกครองของญี่ปุ่นเป็นทำนองว่าเป็นระบอบ “เผด็จการรัฐสภา”³⁵ แต่ข้อวิจารณ์ดังกล่าวนี้มองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่า วิวัฒนาการทางการเมืองของญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้แสดงให้เห็นว่า พรรคการเมืองฝ่ายค้านและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ส่วนมาก แม้กระทั่งผลประโยชน์ที่ไม่ได้สนับสนุนจากพรรครัฐบาลก็สามารถเข้า

มามีบทบาทในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้ในระดับหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากจำนวนกฎหมายที่ผ่านรัฐสภาได้โดยเสียงของพรรค LDP แต่เพียงพรรคเดียวนั้นลดลงอย่างชวชวในช่วงปลายทศวรรษ 1970 และจำนวนกฎหมายที่ได้รับเสียงสนับสนุนจากพรรคฝ่ายค้านส่วนใหญ่ก็เพิ่มขึ้นมากในระดับเดียวกัน ในช่วงระหว่างปี 1977-1980 สักส่วนของกฎหมายที่ออกมาได้ด้วยคะแนนเสียงของพรรค LDP ล้วน ๆ ในบางปีได้ลดลงจากร้อยละ 20 จนเหลือไม่ถึงร้อยละ 5 ในช่วงเวลาดังกล่าว บรรดาพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งมีที่นั่งในรัฐสภารวมกันแล้วก็ก้าวถึงกับพรรค LDP ได้ลงคะแนนเสียงสนับสนุนกฎหมายฉบับต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เช่น พรรคสังคมนิยม และพรรคโคเมได้ลงคะแนนเสียงสนับสนุนต่อกฎหมายที่ผ่านสภาถึงกว่าร้อยละ 80 พรรคประชาธิปไตยสังคมนิยม และพรรคชมรมเสรีนิยมใหม่ให้การสนับสนุนกว่าร้อยละ 90 แม้แต่พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งในช่วงก่อนหน้าปี 1970 ไม่เคยให้การสนับสนุนมากกว่าครึ่งต่อกฎหมายที่ผ่านในสภาล่าง ก็ได้ลงคะแนนเสียงให้การสนับสนุนมากกว่าร้อยละ 60 ในตลอดปี 1967 และ 1978 และกว่าร้อยละ 70 ในปี 1970 และ 1979³⁶

รัฐบาลพรรค LDP ยังเปิดช่องทางต่าง ๆ ให้กับกลุ่มผลประโยชน์ ทั้งกลุ่มที่สนับสนุน และไม่สนับสนุน ให้เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่บ้างในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจทัศนะของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในปี 1980 ซึ่งได้กระทำขึ้นในช่วง 2-3 เดือน หลังจากที่พรรค LDP ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนฯ ในปีนั้น และ

พรรค LDP เริ่มที่จะเน้นในเรื่อง “การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน” และการดำเนินนโยบายเคร่งครัดทางด้านการคลังของประเทศ การสำรวจดังกล่าวนี้ พบว่าไม่มีกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มไหนเลยที่คิดว่าตนเองถูกตัดขาดอย่างสิ้นเชิงจากการเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย ประมาณร้อยละ 75 ของกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหมด เชื่อว่ากลุ่มของตนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายอยู่บ้าง และประมาณร้อยละ 35 เชื่อว่า กลุ่มของตนมีอิทธิพลมาก หรือค่อนข้างมากต่อการกำหนดนโยบาย แม้กระทั่งเกือบร้อยละ 50 ของผู้นำ กลุ่มสหภาพแรงงาน ซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่แสดงตัวเข้ากับพรรคฝ่ายค้าน และมีความสัมพันธ์กับพรรค LDP ที่ใกล้ชิดน้อยที่สุด ก็เชื่อว่าตนมีอิทธิพลมากหรือค่อนข้างมากต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล³⁷

ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในญี่ปุ่นอาจจะมิชอบพออยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ต้องอาศัยเงินเป็นจำนวนมาก ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง จนทำให้เกิดเรื่องอื้อฉาวเกี่ยวกับการคอร์รัปชันอยู่เป็นระยะ ๆ และแม้ว่าคนญี่ปุ่นโดยทั่วไปก็ยังคงมีความรู้สึกไม่สู้จะพอใจกับระบบการเมืองของประเทศตนนัก³⁸ แต่คำกล่าวที่ว่า “ระบบการเมืองของญี่ปุ่นสามารถดูดซับคอรัปชั่น และส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงทั้งทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ... และเป็นระบบการเมืองที่มีพลวัต ซึ่งมีทั้งเสถียรภาพในแง่อำนาจของพรรคการเมือง และมีทั้งสมรรถนะอันเด่นชัดในแง่ของความยืดหยุ่นและการเปลี่ยนแปลง”³⁹ ไม่ได้เป็นคำกล่าวที่เกินความจริงมากนัก

ภาคผนวก

ตารางที่ 3 ผลการเลือกตั้งสภาผู้แทนฯ, 1958-1990

	LDP	SDPJ		JCP		อื่นๆ	ผู้สมัครอิสระ	รวม		
22/5/58	287(61.5)	166(35.5)		1(0.2)		1(0.2)	12(2.6)	467		
	22977(57.8)	13094(32.9)		1012(2.6)		288(0.7)	2381(6.0)	39752		
		SDPJ	DSP							
20/11/60	296(63.4)	145(31.0)	17(3.7)	3(0.6)		1(0.2)	5(1.1)	467		
	22740(57.6)	10887(27.6)	3464(8.8)	1157(2.9)		142(0.3)	1119(2.8)	38509		
21/11/63	283(60.7)	144(30.8)	23(4.9)	5(1.1)		0(0)	12(2.6)	467		
	22424(54.7)	11907(29.0)	3023(7.4)	1646(4.0)		60(0.1)	1956(4.8)	41017		
				KP						
29/1/67	277(57.0)	140(28.8)	30(6.2)	25(5.1)	5(1.0)	0(0)	9(1.9)	486		
	22448(48.8)	12826(27.9)	3404(7.4)	2472(5.4)	2191(4.8)	101(0.2)	2554(5.5)	45997		
27/12/69	288(59.2)	90(18.5)	31(6.4)	47(9.7)	14(2.9)	0(0)	16(3.3)	486		
	22382(47.6)	10074(21.4)	3637(7.7)	5125(10.9)	3199(6.8)	81(0.2)	2493(5.3)	46990		
10/12/72	271(55.2)	118(24.0)	19(3.9)	29(5.9)	38(7.7)	2(0.4)	14(2.9)	491		
	24563(46.8)	11479(21.9)	3661(7.0)	4437(8.5)	5497(10.5)	143(0.3)	2646(5.0)	52425		
				NLC						
5/12/76	249(48.7)	123(24.1)	29(5.7)	55(10.8)	17(3.3)	17(3.3)	0(0)	21(4.1)	511	
	23654(41.8)	11713(20.7)	3554(6.3)	6177(10.9)	5878(10.4)	2364(4.2)	45(0.1)	3227(5.7)	56613	
				SDL						
7/10/79	248(48.6)	107(20.6)	35(6.8)	57(11.2)	39(7.6)	4(0.7)	2(0.4)	0(0)	19(3.7)	511
	24084(44.6)	10643(19.7)	3684(6.8)	5283(9.8)	5628(10.4)	1632(3.0)	368(0.7)	69(0.1)	2641(4.9)	54010
22/6/80	284(55.6)	107(20.9)	32(6.3)	33(6.5)	29(5.7)	12(2.3)	3(0.5)	0(0)	11(2.1)	511
	28282(47.9)	11401(19.3)	3897(6.6)	5330(9.0)	5804(9.8)	1766(3.0)	402(0.7)	109(0.2)	2057(3.5)	59029
18/12/83	250(48.9)	112(21.9)	38(7.4)	58(11.8)	26(5.1)	8(1.5)	3(0.5)	0(0)	16(3.1)	511
	25983(45.8)	11065(19.5)	4130(7.3)	5746(10.1)	5302(9.3)	1342(2.4)	381(0.7)	62(0.1)	2769(4.9)	56780
6/7/86	300(58.6)	85(16.6)	26(5.1)	56(10.9)	26(5.1)	6(1.7)	4(0.8)	0(0)	9(1.7)	512
	29875(49.4)	10412(17.2)	3896(6.4)	5701(9.4)	5313(8.8)	1114(1.8)	499(0.8)	120(0.2)	3515(5.8)	60448
18/12/90	275(53.7)	136(26.6)	14(2.7)	45(8.7)	16(3.1)	-	4(0.8)	1(0.2)	21(4.1)	512
	30315(46.1)	16025(24.4)	3178(4.8)	5242(8.0)	5226(8.0)	-	566(0.9)	240(0.5)	4807(7.3)	65704

หมายเหตุ : ตัวเลขในบรรทัดแรกเป็นจำนวนที่นั่ง ในวงเล็บเป็น % ของจำนวนที่นั่งทั้งหมด
ตัวเลขในบรรทัดที่สองเป็นจำนวนคะแนนเสียง (หน่วยหนึ่งพัน) ในวงเล็บเป็น % ของคะแนนเสียงทั้งหมด

ชื่อย่อของพรรค : LDP = พรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party)
SDPJ = พรรคสังคมนิยม (Social Democratic Party of Japan)
DSP = พรรคประชาธิปไตยสังคมนิยม (Democratic Socialist Party)
KP = พรรคโคเม (Komeito)
JCP = พรรคคอมมิวนิสต์ (Japan Communist Party)
NLC = พรรคชนรมเสรีนิยมใหม่ (New Liberal Party) พรรคนี้หลังจากการเลือกตั้งปี 1986 ได้กลับเข้าไปรวมกับพรรค LDP
SDL = พรรคสันนิบาตสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic League)

ที่มา : ปี 1958-ปี 1986 Stockwin, et.al, Dynamic and Immobilist Politics in Japan, p. 29; ปี 1990 Asahi Nenkan (1991).

เชิงอรรถ

1. ดูรายละเอียดการวิเคราะห์เปรียบเทียบประเทศประชาธิปไตยที่มีหรือเคยมีพรรคเด่นพรรคเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสวีเดน อิสราเอล อิตาลี และญี่ปุ่นใน T.J. Pempel, ed., *Uncommon Democracies : The One-Party Dominant Regimes* (New York: Cornell Univ. Press, 1990).
2. Gerald L. Curtis, *The Japanese Way of Politics* (New York: Columbia Univ. Press, 1988), pp. 19-20.
3. *Ibid.*, pp. 62-63.
4. Daniel I. Okimoto, *Between MITI and the Market* (Stanford, Calif.: Stanford Univ. Press, 1989), pp. 190-193; Takashi Inoguchi "the Political Economy of Conservative Resurgence under Recession : Public Policies and Political Support in Japan, 1977-1983," in Pempel, ed., *Uncommon Democracies*, pp. 212-215.
5. ระดับก๊าซคาร์บอนโมโนไซด์ในอากาศที่วัดได้ในบริเวณหน้าศึกษาล่าว่าการนครโคเกียว อยู่ในระดับ 6.33 ppm ในปี 1965, 10.0 ในปี 1969, 3.5 ในปี 1973, 2.6 ในปี 1977, และ 2.2 ในปี 1979 ระดับก๊าซซัลเฟอร์ออกไซด์ วัดได้ 7.9 pphm ในปี 1965, 5.5 ในปี 1969, 2.9 ในปี 1973, 2.1 ในปี 1977 และ 1.8 ในปี 1979 ในขณะที่ไนโตรเจนออกไซด์ วัดได้ 1.7 pphm ในปี 1965, 3.5 ในปี 1969, 3.8 ในปี 1977 และ 4.9 ในปี 1979, *ibid.*, fn. 75, p. 214.
6. *Ibid.*, pp. 213-215. แม้ว่าญี่ปุ่นยังคงมีปัญหาทางด้านความเป็นอยู่อยู่อีกไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดเวลาและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ราคาอสังหาริมทรัพย์ที่สูงลิ่ว และจำนวนคนชราที่เพิ่มสูงขึ้น ฯลฯ แต่ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับว่าจะจัดการกับความมั่งคั่งของประชาชนอย่างไรมากกว่าเป็นปัญหาว่าจะจัดการกับความยากจนอย่างไร ดูรายละเอียดเกี่ยวกับช่องว่างระหว่างความมั่งคั่งของญี่ปุ่นกับสิ่งอำนวยความสะดวกของประชาชน ใน Kuniko Inoguchi, "Prosperity Without Amenity," *Journal of Japanese Studies*, 8: 1 (Winter 1987), pp. 74-86; Jon Woronoff, *Japan As-Anything But-Number One* (Tokyo: Yohan Publications, Inc., 1990), โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทที่ 11-13.
7. T.J. Pempel, *Policy and Politics in Japan: Creative Conservatism* (Philadelphia: Temple Univ. Press, 1982).
8. พรรคที่เขยครอบำการเมืองในประเทศประชาธิปไตยอื่น ๆ อย่างเช่นในอิตาลีและอิสราเอลค่อนข้างขาดความยืดหยุ่นเมื่อเวลาผ่านไปไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ

สังคมอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงนี้ได้เปิดโอกาสให้กับพรรคฝ่ายค้านที่สร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง และสามารถดำเนินการท้าทายการปกครองของพรรคที่เคยครอบงำได้ การตอบสนองอย่างแข็งขันของพรรคที่เคยครองอำนาจมาเป็นเวลานาน เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และความล้มเหลวที่จะอำนวยความสะดวกหรือทำให้กลุ่มผลประโยชน์ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมนี้มีความพอใจนั้น เป็นสาเหตุสำคัญของการสูญเสียอำนาจในการบริหารประเทศ Michio Muramatsu and Ellis S. Krauss, "The Dominant Party and Social Coalitions in Japan," in Pemple, ed., p. 283.

9. Curtis, *The Japanese Way of Politics*, pp. 3-4, 45-46; อิโรเซะ มิชิสะดะ (Hirose Michisada) นักวิจารณ์การเมืองที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของญี่ปุ่นถึงกับสรุปที่พรรค LDP สามารถครองอำนาจได้นานเป็นเพราะพรรค LDP สามารถควบคุมเงินอุดหนุนของรัฐบาลและนำเอาไปใช้เพียงรักษาเสียงสนับสนุนของพรรคคน ดูหนังสือของเขา *Hojokin to seikento* (เงินอุดหนุนและพรรคที่ครองอำนาจ) (Tokyo: Asahi Shimbunsha, 1981).

10. ค่าใช้จ่ายการรณรงค์หาเสียงและในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกรัฐสภาในญี่ปุ่นนั้นสูงมาก นายวาตะนาเบ้ มิชิโอะ (Watanabe Michio) สมาชิกชั้นนำของพรรค LDP ได้ประมาณว่าค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียงสำหรับผู้ต้องการเป็น สส. ตกประมาณ 50 ล้านเยน (หรือประมาณ 10 ล้านบาท) เป็นอย่างน้อย และหลังจากได้รับเลือกตั้งแล้วยังต้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อีกมาก นายมิฮาระ ฮาซะฮิโกะ (Mihara Asahiko) สส. สังกัดพรรค LDP ได้เผยว่าเพื่อที่รักษาคำแห่ง สส. นี้เขาจะต้องใช้จ่ายเงินประมาณปีละ 110 ล้านเยน (หรือประมาณ 25 ล้านบาท) หรือมากกว่าประมาณ 10 เท่าของเงินเดือน สส. ที่เขาได้รับจากรัฐบาล ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ไม่ยากว่าทำไมนักการเมืองญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองที่สังกัดพรรค LDP ถึงต้องแสวงหาแหล่งเงินทุน ดูรายละเอียดเรื่องเกี่ยวกับการทุ่มเงินในการหาเสียงเลือกตั้ง และการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรค LDP ใน Iwai Tomoaki, *Seiji Shikin* (เงินทุนทางการเมือง) (Tokyo: Nihon Keizai Shimbunsha, 1990); Horise Michisada, *Seiji to Kane* (การเมืองกับเงิน) (Tokyo: Iwanami Shinsho, 1989).

11. Curtis, *The Japanese Way of Politics*, pp. 53-54.

12. Okimoto, *Between MITI and the Market*, pp. 186-7.

13. Inoguchi, "The Political Economy of Conservative Resurgence," pp. 206-207.

14. Okimoto, *Between MITI and the Market*, pp. 189-90.

15. Curtis, *The Japanese Way of Politics*, p. 92.

16. เดิมพรรคสังคมนิยมใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Japan Socialist Party ได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อ Social Democratic Party of Japan ตั้งแต่ต้นปี 1991 แต่ยังคงรักษาชื่อพรรคสังคมนิยม (Shakaito) ในภาษาญี่ปุ่นเอาไว้ตามเดิม

17. มีข้าราชการของกระทรวงการคลังจำนวนมากที่ลาออกและได้เข้าเป็นสมาชิกรัฐสภาของพรรค LDP โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่สังกัดอยู่ในกรมงบประมาณและภาษี James Home, "The Economy and the Political System," in J.A.A. Stockwin, et al, **Dynamic and Immobilist Politics in Japan** (Honolulu : Univ. of Hawaii Press, 1988), pp. 163-164.
18. Okimoto, **Between MITI and the Market**, pp. 216-220.
19. ไม่เฉพาะแต่อดีตข้าราชการระดับสูงเท่านั้น พรรค LDP ยังคัดเลือกผู้ลงสมัครเลือกตั้งจากแหล่งอาชีพอื่น ๆ ด้วย อย่างเช่นกลุ่มเลขานุการสมาชิกรัฐสภา และจากกลุ่มผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์พวก LDP จึงสามารถได้นักการเมืองที่มีความสามารถมาเสริมพรรคอย่างไม่ขาดสาย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แหล่งที่มาของสมาชิกรัฐสภา พรรค LDP มีอยู่อย่างกว้างขวางในวงการอาชีพต่าง ๆ มากยิ่งกว่าของพรรคการเมืองอื่นใด. Curtis, **The Japanese Way of Politics**, pp. 97-98.
20. **Ibid.**, pp. 19-20.
21. ดู Ishikawa Masumi and Hirose Michisada, **Jiminto : Choki Shihai no Kozo** (พรรค LDP : โครงสร้างของการปกครองอันยาวนาน) (Tokyo: Iwanami Shoten, 1989), บทที่ 1.
22. **Dailt Yomiuri**, September 12, 1991.
23. Curtis, **The Japanese Way of Politics**, pp. 21-24.
24. ในเดือนพฤศจิกายน 1987 สหภาพแรงงานโดเมไม่ยุบตัวเองเพื่อเข้าไปร่วมอยู่ในสมาพันธ์สหภาพแรงงาน (Rengo)
25. ได้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างนิชิเรนโซชูกับ โซกะ จักโก จนถึงเจ้าคณะนิชิเรนโซชู ได้ไล่นายอิเคดะ ไดซากุ (Ikeda Daisaku) ออกจากตำแหน่งผู้นำของโซกะ จักโก ในเดือนธันวาคม 1990 โดยให้เหตุผลว่า นายอิเคดะ ขาดความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับหลักการและการปฏิบัติของนิกายนิชิเรนโซชู และในที่สุดได้มีคำสั่งไลโซกะ จักโก ออกจากนิกายนี้ เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน 1991 หลังจากที่มีความสัมพันธ์กันมานาน 60 ปี แต่โซกะ จักโก ปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามคำสั่งนี้ และได้ส่งจดหมายถึงวัดไทเซกิจิ (Taisekiji) ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของนิกายนิเรนโซชู เรียกร้องให้เจ้าคณะของวัดฯ ลาออก "เพื่อรับผิดชอบสำหรับเรื่องที่เกิดขึ้น" ต่างฝ่ายต่างอ้างว่า อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้หันเหไปจากหลักการของนิกายนิชิเรนโซชู ซึ่งมีความเก่าแก่ถึง 700 ปี **Daily Yomiuri** December 7, 1991, **Asahi Evening News**, November 9, 1991.
26. Curtis, **The Japanese Way of Politics**, pp. 24-27.
27. **Ibid.**, pp. 27-30.
28. **Japan Times**, November 29, 1991.
29. คูการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสภาผู้แทนฯ ปี 1991 ใน โซยวัฒน์ กัซุ "ญี่ปุ่น" เอเชียรายปี 1991/2534 (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียฯ จุฬาฯ, 2534), หน้า 221-226.

30. Okimoto, *Between MITI and the Market*, pp. 180-181; ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันในประเทศญี่ปุ่น ใน Margaret A. McKean, "Equality," in Takeshi Ishida and Ellis S. Krauss, eds., *Democracy in Japan* (Pittsburgh, Pa.: Univ. of Pittsburgh, 1989), pp. 207-217.

31. ดู Murakami Yasusuke, *Shinchukan Taishu no Jidai* (ยุคของมวลชนชั้นกลางใหม่) (Tokyo: Chuo Koronsha, 1984); Murakami Yasusuke, "The age of New Middle Mass Politics: The Case of Japan," *Journal of Japanese Studies*, 8:1 (Winter 1982), pp. 29-72.

32. ดู McKean, "Equality," pp. 216-221.

33. ในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังขยายตัว และรายได้ของรัฐบาลกำลังเพิ่มขึ้น รัฐบาลพรรค LDP ได้ใช้เงินรัฐบาลไปสร้างความนิยมให้แก่พรรคคนในหมู่ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียง แต่มาในระยะหลังนี้ พรรค LDP ต้องอาศัยเสียงสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงในวงการอาชีพต่าง ๆ หลากหลายขึ้น และต้องสนองตอบต่อคำเรียกร้องของสาธารณชนในขอบข่ายกว้างขวาง จนทำให้รายจ่ายของรัฐบาลเกินเงินรายได้จากการเก็บภาษีอย่างมาก แต่เมื่อการขาดดุลงบประมาณขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงระดับหนึ่งแล้ว รัฐบาลพรรค LDP จึงได้ยกเอามาเป็นข้ออ้างที่ฟังขึ้น ว่าประเทศกำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตการณ์ทางการเมืองคลั่ง และสามารถสร้างประชามติให้เห็นชอบกับการลดการใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นขั้น ๆ Curtis, *The Japanese Way of Politics*, pp. 41-42.

34. ดู J.A.A. Stockwin, "Political Parties and Political Opposition," in Ishida and Krauss, eds. *Democracy in Japan*, pp. 89-90.

35. ดูตัวอย่างเช่น ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, *เผด็จการรัฐสภา : พรรคเสรีประชาธิปไตยของญี่ปุ่น* (กรุงเทพฯ : กราฟฟิคออด, 1979) แต่หนังสือที่น่าสนใจเล่มนี้ได้เขียนขึ้นในข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองญี่ปุ่นยังมีไม่มากเท่าปัจจุบัน.

36. William R. Nester, *The Foundation of Japanese Power* (London : The MacMillan Press Ltd., 1990), p. 84; Curtis, *The Japanese Way of Politics*, p. 39.

37. ดู Muramatsu and Krauss, "The Dominant Party and Social Coalitions in Japan," pp. 285-293.

38. อย่างเช่นในปี 1988 จากการสำรวจประชามติของหนังสือพิมพ์โยมิอูริ พบว่าคนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83) ยังมีความไม่พอใจกับการเมืองที่เป็นอยู่ปัจจุบันของประเทศตน *Yomiuri Shim-bun*, May 4, 1989.

39. Curtis, *The Japanese Way of Politics*, p. xi มีนักวิชาการด้านประเทศญี่ปุ่นชาวอเมริกันหลายคนที่ประเมินระบบการเมืองญี่ปุ่นในเชิงชื่นชม อย่างเช่น Ezra Vogel ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *Japan as Number one* (Cambridge : Harvard University Press, 1979) หน้า 91 ว่า ถ้าหากคำว่า

“ประชาธิปไตย” หมายความว่า เป็นการแสดงออกของผลประโยชน์ที่หลากหลายในเวทีการเมือง และรัฐบาลสามารถตอบสนองผลประโยชน์เหล่านี้ได้แล้ว ปัจจุบันญี่ปุ่นมีประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศสหรัฐฯ เสียอีก สำหรับนักวิชาการชาวญี่ปุ่นที่ประเมินระบบการเมืองญี่ปุ่นในเชิงบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำเร็จของพรรค LDP ในฐานะที่เป็นพรรครัฐบาล ดูตัวอย่างเช่น Sato Seizaburo and Matsuzaki Tetsuhisa, *Jiminto Seiken* (คณะบริหารประเทศพรรค LDP) (Tokyo: Chuo Koronsha, 1986); Inoguchi Takashi and Iwai Tomoaki, “*Zoku seiji*” no Kenkyu (การศึกษาเรื่องการเมือง “Zoku”) (Tokyo: Nihon Keizai Shimbunsha, 1987) ส่วนงานเขียนที่ประเมินระบบการเมืองญี่ปุ่นในเชิงลบก็มีไม่น้อย ดูตัวอย่างเช่น Gavan Mc Cormack and Yoshio Sugimoto, eds., *Democracy in Contemporary Japan* (Armonk : M.E. Sharpe, 1986); Takeuchi Yasuo, “*Minshushugi ni Kansuru guwa,*” (จุดอ่อนของประชาธิปไตยญี่ปุ่น) *Voice*, July 1991. pp. 164-73.

THANMASAT UNIVERSITY
สำนักหอสมุด